

РІК XLIII Ч. 3/4 БЕРЕЗЕНЬ/КВІТЕНЬ — 1986 — MARCH/APRIL NO. 3/4 VOL. LXIII

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

ВИДАЄ СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ — PUBLISHED BY UNWLA, INC.

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

PIK XLIII Ч. 3/4 БЕРЕЗЕНЬ/КВИТЕНЬ — MARCH/APRIL NO. 3/4 VOL. LXIII

ЗМІСТ

Великодний привіт	1
У перші весняні дні	2
О. Кузьмович. Пані з подорожньою торбою	3
О. Кисілевська. На Тарасовій могилі	5
А. Власенко-Бойцун. Вдова в поезії Тараса Шевченка	8
Х. Мулькевич-Клюковська. Розвиток весняного фолкльору	10
Г. Лазаревський. Зустрічі	14
Що згадуємо в березні-квітні?	17
У. Кравченко. Христос Воскрес	18
Х. Годів-Юзич. Kaleidoscope жіночого життя	19
В. Витвицький. Жінки в українському музикознавстві	20
Що читати? Ю. Мовчан. Те, що не забувається	22
І. Пеленська. Життєвим шляхом	23
Л. Крупа. Співпраця шкільних, церковних... чинників	26
На організаційні теми. М. Данилюк. Членка СУА	28
Повідомлення. Відбудеться друга конференція	29
Вісті з Централі	30
Фонд ім. О. Лотоцької	30
Our Life	
Taras Shevchenko. "My thirteenth birthday"	31
Easter in Podolia	32
Alla Horska — a biographical sketch	34
N. Svitlychna — Alla Horska — A Tribute!	35
ICW Conference Scheduled	36
UM: Pysanka Exhibit	37
News from UNWLA Headquarters	38
The Literary Fund of Lesia and Petro Kovaliw	39
Cooky's Corner. Honey Cake	39
Х. Навроцька. Наше харчування	40
Нат. Мініатюрні рожі	41
Х. Навроцька. Практичні поради	41
Дописи	42
Стипендійна акція	43
На пресовий фонд	44
Посмертня згадка	44

ГОЛОВНА УПРАВА СУА РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ "НАШОГО ЖИТТЯ"

108 Second Ave.
New York, N. Y. 10003 Редактор Ольга Лісківська
Tel. (212) 533-4646 Tel. (212) 674-5508

Український Музей — 203 Second Ave., New York, N. Y. 10003 Tel. (212) 228-0110

Редактор — Ольга Лісківська
Редактор "Our Life" — Марта Бачинська
Мовна редакція — Наталя Ливицька-Холодна

На обкладинці: "Київська квіткарка". Олія. Микола Пимоненко, 1897.

Cover: A Kiev Flower-Girl. Oil on canvas. Mykola Pimonenko, 1897.

"Second-Class Postage Paid at New York, N. Y. and at additional mailing offices"

Copyright 1983 Ukrainian National Women's League of America, Inc.
International Copyright Secured — All Rights Reserved

Published in U.S.A.

ЕКЗЕКУТИВА

Іванна Рожанковська	— голова
Марія Томоруг	— 1-ша заступниця голови
Марта Данилюк	— 2-га заступниця голови для справ організаційних
Лідія Гладка	— 3-тя заступниця голови для справ культури
Марта Хомяк	— 4-та заступниця для справ зв'язків
Любомира Артимішин	— протоколярна секретарка
Марія Савчак	— кореспонденційна секретарка
Розалія Полчі	— англійська секретарка
Александра Кіршак	— скарбничка
Іванна Ратич	— фінансова секретарка
Ірена Куровицька	— вільний член
Марія Радович	— вільний член

РЕФЕРЕНТУРИ

Любов Волинець	— музейно-мистецька
Ліда Черник	— суспільної оліки
Анна Кравчук	— стипендій
Анна Максимович	— пресова

ГОЛОВИ ОКРУЖНИХ УПРАВ

Ірина Лончина	— Дітройт
Марія Кондраг	— Філадельфія
Надія Савчук	— Нью-Йорк
Марія Крамарчук	— Північний Нью-Йорк
Ольга Тритяк	— Нью Джерзі
Тетяна Сілецька	— Огайо
Марія Наваринська	— Чикаго
Євстахія Матвієнко	— Нова Англія
Теодозія Кушнір	— Південний Нью-Йорк

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Ірена Кіндрачук	— голова
Євгенія Новаківська	— членка
Анна Сафіян	— членка
Ольга Літелло	— заступниця
Леся Гой	— заступниця

ПРЕДСТАВНИЦТВА

"НАШОГО ЖИТТЯ"

АНГЛІЯ:

Ukrainian Booksellers, 49 Linden Gardens
Notting Hill Gate, London W 2

АВСТРАЛІЯ:

"Library & Book Supply"
16a Prospect St.
Gleroy, W9, Victoria
Australia

ФРАНЦІЯ:

Daria Melnykovych
c/o N. 7 887 93 de Paris
26 rue de Tercy, Paris 18-2.
France

НІМЕЧЧИНА:

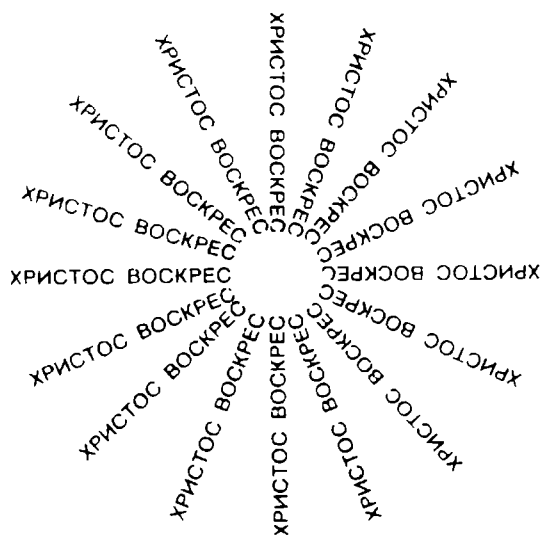
Ukrainischer Frauenverband
Haus der Begegnung
8 Munchen 5, Rumfordstr. 21

ЗІ СВІТЛИМ СВЯТОМ ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВОГО

ЩИРО ВІТАЄМО

*ПОЧЕСНУ ГОЛОВУ СУА ЛІДІЮ БУРАЧИНСЬКУ
ГОЛОВУ СФУЖО МАРІЮ КВІТКОВСЬКУ
ПОЧЕСНИХ ЧЛЕНОК СУА
ОКРУЖНИХ УПРАВ
ВІДДІЛІВ СУА
ЧЛЕНОК І ВІЛЬНИХ ЧЛЕНОК СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ,
СКЛАДАЄМО ЇМ НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ!*

Екзекутивна Союзу Українок Америки

У ПЕРШІ ВЕСНЯНІ ДНІ

Небо ласкаве
Сонце високо
Вклоняються нині
Ранній весні...

Ірина Сенік

Ні, справді, немає нічого кращого як ці перші весняні дні, коли словами Ірини Сенік "небо ласкаве, сонце високо", і ми після довгих, нестерпних від холоду й снігу, місяців відчуваємо прихід весни. Якось радісно стає на душі й все здається вже не таке безнадійне, нецікаве, непривітне. Аж дивно скільки впливу має природа передусім там, де пори року такі різні. Однак це загально відома річ, що природа дуже впливає на психіку людини, і ми всі від неї завжди залежні.

Отож радіймо весні й передаваймо цю радість іншим, бо вона так потрібна для життя і здоров'я кожної людини.

Саме тут лежить велика таємниця — уміти відчувати радість, мати добрий настрій не тільки тоді, коли вас зустріне щось справді надзвичайне. Коли ви закохаєтеся, коли у вас народиться дитячко, чи виграєте на лотерії мільйон доларів — але й тоді коли побачите перший пролісок, коли проїжджаєте біля десятків кущів золотоцвіту, що розпалює золотом сірі дороги навколо Нью-Йорку, коли на ваше обличчя впаде справді тепле проміння сонця, а дерева пускають перші бруньки. Здавалося б усе це дрібні речі порівнюючи з усіма подіями, що киплять навколо, але саме через ці події, які часом є приголомшливі, а то й жахливі, нам потрібне таке відпруження і віра. Треба вірити, що все у житті має свій порядок, що після темряви приходить ясність, після ночі день, а після зими весняні дні. І ця послідовність з волі Всевишнього існує та буде існувати завжди як і в природі так і в житті людини, яка народжується, живе і вмирає. І Христос народився, жив, помер для нас на хресті, але віримо, що таки воскрес.

Наш нарід з давніх-давен міцно пов'язує у своїй вірі ці два відчуття радості; прихід весни, і Христове Воскресіння. Це віддзеркалюється у наших народніх традиціях та віруваннях. Тому свято Великодня було у нас завжди найрадіснішим святом у році, що перевищувало навіть Різдво Христове й завжди давало надію на воскресіння і відродження.

Дехто з читачів напевно пригадують поздоровлення, що було колись в нашому народі так широко прийняте: "Христос Воскрес — воскресне й Україна"! Це був вияв сподівання, що постійно жевріло у наших душах, а розпалювалося з весною, з гомоном великодніх дзвонів. Цей самий радісний гомін дзвонів приніс колись вістку про проголошення української незалежності й соборності. І ці сподівання ми висловлювали у тому українському великодньому поздоровленні, що тепер зовсім загубився і пропав.

Тепер ми радіємо весною і святом Воскресіння тільки для себе, для найближчої родини, і навіть не згадуємо, що переживають наші земляки на далекій батьківщині та як вони вітають ці дні весни й Великодня.

А може вони ще й досі в'яжуть ці дві події-прихід весни і Воскресіння Христове з надіями на інше воскресіння, на іншу весну?

І хочеться запитати їх словами поета-емігранта: "Подайте вістоньку через усі перепони — чи в великодню ніч у вас дзвонили дзвони?"

ПАНІ З ПОДОРОЖНЬОЮ ТОРБОЮ

Коли тільки згадає хтось Олену Кисілевську стає перед очима картина, яка вбилася різко у мою пам'ять незважаючи на те що проминули десятки років від того часу.

Вона мені стоїть перед очима: присадкувата, важка жінка, з "цвікером" (пенсне) на носі з якого звисав срібний ланцюжок. Вона одягнена у щось темне й нецікаве, а в руках у неї велика подорожня торба з чорної шкіри, повитирана та з темно-бронзовими смугами. Волосся зачесане назад в міцний клубок, на обличчі ані сліду прикраси, пудри чи шмінки але зате завжди привітний, теплий усміх. Такою бачила я Олену Кисілевську у своїх молодих роках — і такою залишилася вона у мене до сьогодні.

Важко повірити, що її вже тридцять років немає між живими. Здається у всіх, хто мав щастя знати цю особливу жінку, вона залишилася досі живою. Скільки невсипущої енергії та живучості було в неї до останньої хвилини життя!

А прожила вона довго — 87 років, помимо того, що ціле своє життя боролася з недугою. Як могла вона із туберкульозом, яка вимагала піклування, відпочинку, доброго відживлення, провести довгі роки життя на постійних поїздках, маючи зі собою лише подорожню торбу з найконецнішими речами — здається сьогодні просто неймовірним. Однак так було; Олена Кисілевська жила в постійному русі, у постійних роз'їздах по своїй найближчій батьківщині, Західній Україні. У часах своєї політичної діяльності, як сенаторка до польського союму, їздила не тільки до Варшави але й до інших країн Європи та до Північної Америки. Всі ці безнастанні подорожі відбувалися або сільською, невідгідною підводою або поїздом — і забирали незліченну кількість часу та сил. Коли ж вона знаходила час підготувати матеріяли до часописів, які редагувала довгі роки — спершу двотижневика, а опісля тижневика "Жіноча Доля" і "Жіночої Волі" — поруч із тим, що писала дописи, статті й відповідала за оформлення деяких альманахів. Це залишиться для мене загадкою.

Незважаючи на численні матеріяли про життя і діяльність Олени Кисілевської не знаходимо в них точного опису її журналістичної праці, яку вела від 1903 року до кінця свого життя, значить до 1954 року. Знаємо, що перші свої спроби поміщувала вона у "Літературно-Науковому Вістнику" і на жіночій сторінці щоденника "Діло" під псевдонімом Олени Галичанки. Від 1925 року стала головною редакторкою і видавцем "Жіночої Долі", що виходила безперервно аж до вибуху Другої світової війни. Від 1932

Банкет під час Конвенції СУА в 1950 р. Зліва: Олена Кисілевська, Олена Лотоцька.

The banquet during the 1950 UNWLA Convention. Left to right: Olena Kysilevska, Olena Lototsky.

року появлялася "Жіноча Воля" і часопис для молодих дівчат "Світ молоді".

З великою цікавістю переглядаємо тепер примірники "Жіночої Долі" та ще більше дивуємося енергії редакторки, яка уміла зібрати багато цікавого матеріялу та такий широкий діапазон дописувачів. Серед них було, крім відомих жіночих прізвищ таких письменниць як Катря Гриневичева, Константина Малицька, Ольга Кобилянська, Марійка Підгірянка, багато активісток жіночого руху. Також і чоловіків-фахівців з ділянок домашнього господарства, гігієни майстрування. Окрему частину у "Жіночій Долі" творили вістки про жіночий рух і про українок в Північній Америці. Ще сьогодні можна у "Жіночій Долі" знайти цікавий матеріял густо переплетений подорожніми споминами редакторки та її переживаннями у широкому світі. Незрозуміло, чому критики "Жіночої Долі" закидали журналові вузькість поглядів, тем і особливо багатого матеріялу про "бідну, переслідувану" жінку.

Жіноче питання було постійно обговорюване на сторінках журналу, та було завжди в осередку зацікавлення Олени Кисілевської, яка молодістю дівчи-

ною взяла участь у Першому жіночому з'їзді в Станиславові (1884 р.) скликаному Наталією Кобринською. Від того часу вона ніколи не залишала праці серед українського жіноцтва, спочатку у рідній Коломиї, де заснувала жіночий "кружок", а потім як член Союзу Українок де довго була в головній управі на становищі організаторки. Саме це дало їй нагоду проїхати цілу Західню Галичину, пізнати добре життя української селянки та міщанки. Тому ж вона старалася облегшити їхню долю своїми статтями, дописами та доповідями. Ще більше зблизило Олену Кисілевську до долі української жінки вибір її сенаторкою від Української Національної Демократичної Партії в 1928 році. Щоб ліпше зрозуміти проблеми українців вона об'їхала всі закутини Галичини, Холмщини, Волині, Підляшшя, Полісся та навіть Закарпаття. Зовсім невибаглива до свого щоденного життя, до вигод подорожі, вона десятки років просто "товклася" по усіх стежках Західньої України й де могла організувала українське життя, особливо українське жіноцтво. Життя нашого селянства стало їй близьким і тому активно включилася у працю Сільського Господаря ставши на чолі Секції Сільських Господинь. Своїми порадами та доповідями вона змагалася піднести рівень культурного й господарського життя селянки.

Жіноцтво й рідний край — це були дві найважливіші для неї справи, яким вона залишилася вірною до кінця. І хоча їм посвячувала багато уваги, часу, здоров'я і сил не занедбувала ніколи й родинних обов'язків, що були виїмково тяжкі в О. Кисілевської. Ще дівчиною втратила батька, а молодю жінкою —

чоловіка, залишаючись сама виховувати троє дітей. Але зуміла подолати те завдання так бездоганно, як усі інші. Розуміючи як важко було це робити: "Коли я є на щось горда в своєму житті, то на оцю мою працю матері-виховниці." — казала вона, коли вже діти вирости й пішли в люди. До кінця свого життя вона залишилася їхнім другом, як і для внуків, яких розуміла й любила.

Скромна, незугарного вигляду, хворовита жінка, створювала довкруги себе незрозумілу енергію, завзяття до громадської праці. Її українська громада зуміла оцінити, тому після Другої світової війни, коли переїхала до Канади до сина, її вибрали на першу голову СФУЖО на Світовому Конгресі у Філядельфії. Не вважаючи на свій поважний вік вона кинулася у вир організування українських жіночих товариств, заохотила до праці, до згоди й толеранції і роз'їжджала, як колись, від міста до міста з доповідями на з'їздах, академіях і святах. В той час взяла участь також в радієвих передаваннях на рідну землю, щоб бодай в цей спосіб затримати контакт з Україною.

Та все ж ледве чи комусь вдалося сповна оцінити її величезний дар серця, любови, життя, що дала Олена Кисілевська українському народові, а зокрема українській жінці. І здається ледве чи хтось охопив та передав для майбутніх поколінь твори її пера — сотки статей, оповідань, нарисів, споминів, подорожніх записок, а навіть сотки листів, які вона писала з такою пильністю.

Одне певне, "пані з подорожньою торбою" залишиться неповторною, безприкладною постаттю в історії українського жіночого руху.

В. Касіян. Ілюстрація до роману О. Іваненко "Тарасові шляхи", 1961.

V. Kasian. Illustration to J. Svanenko's novel "The Paths of Taras", 1961.

НА ТАРАСОВІЙ МОГИЛІ

На Тарасову могилу! Хто ж не зрозуміє того радісного зворушення, з яким ми в цю дорогу вибиралися? Хоч від того часу стільки років минуло, а мені перед очима наче живий той ясний літній ранок, коли ми на пароплаві "Імператор" випливали з київської Дніпрової пристані з-поміж суден та безлічі дрібних човнів, що збитою лавою розмістились перед станційним будинком.

Пароплав суне повільно, тихо. Перед нашими очима пересувається у ранніх соняшних променях Володимирська гора, Купецький сад, Царський парк, ген видно Аскольдову могилу та високі вежі церкви і дзвіницю Лаври. Старий Київ з незчисленним золототверхими церквами, з різнобарвними будівлями, з яскравими дахами та густими, зеленими садами, помаленьку, наче відсуваючись, зникає з-перед очей. Минаємо й київські передмістя та поблизькі села, і впливаємо в чисте поле.

Правим боком Дніпра горбки вкриті темним лісом, зрідка спускається до води балка; осель майже не видно, сховались за горами. Лівий берег — це далекосяжна, безмірна степова рівнина, поросла буйною травою або зеленим збіжжям.

Наче в задумі над своїм славним минулим Дніпро пливе так поважно, що майже не видно, в який бік котяться його хвилі. Незвичайні посухи обнизили воду, поробились мілини, повиринали жовті острови, де-не-де ріка поділилась та пливе трьома-чотирма рукавами. Через те плавання йде дуже повільно; пароплав з трудом знаходить потрібні йому глибокі місця; а нам аж зависно дивитись, як маса дрібних чаечок пропливає попри нас прудко, тільки весла мигають та бризкають білою піною. Часами підпливає сплав дерева, разом із шатром і цілим хазяйством керманичів. Іноді й другий пароплав стріється; але коли це трапляється між мілинами, буває трудна справа: довгий час обидва вертаються, то знову їдуть уперед, поки вдасться щасливо розминутись. А капітан, що попиває чай на покладі, радий, що минула халепа, схилившись над рупором, гукне одне слово: "Полний!", хтось під сподом підбільшить вугілля, і хвилину плывемо жвавіше.

Посуха, брак води у Дніпрі — це головна тема розмови між подорожніми. Молодий, рижий батюшка в жовтій рясі, з кіскою, заплетеною зеленою стрічкою, запевняє іншого, що своє буйне волосся заплів аж у дві коси та зв'язав до купи неозначеної барви стовожкою, що за його дитячих років Дніпро виглядав широкий, як море, другого берега трудно було

Тарас Шевченко

Taras Shevchenko

доглянути, а тепер часті посухи висушили вод та відсунули її геть від зелених прибережних лугів. Нам він і тепер імпонує своєю величиною; здається, майже такий широкий, як Дунай.

Хоч між подорожніми певно не бракує "малоросів", всі довкола говорять по-московськи, а ми одні своєю українською мовою звертаємо на себе увагу. Якась цікава міщаночка таки не втерпіла, щоб не поспитати, звідкіля ми, що говоримо "по-хохлацьки".

— А у вас тут хіба ніхто так не говорить? — питаю.

— Чому ні? Але ця мова так ніби для домашнього обходу, до прислуги, для робочих; а пани її не вживають, — не вчена!

І пригадались мені у тій подорожі по Україні давні літа, коли то молодого дівчиною я, вживаючи всюди нашої мови, справляла сенсацію, майже згіршення. В школі прозивали мене московкою, по крамницях поляки-купці всміхались іронічно, удаючи, що не розуміють, про що питаю; а в театрі раз, під час польської вистави, мало-мало не стався скандал, так сусіди накинулись на "хлопську" мову в "панському" театрі. І от, майже через чверть століття по тому, довелось знову дивувати людей "хохлацькою" мовою. Га, що ж діяти? Шкода, та думаю, що й це лихо

щасливо минеться, і молоденька моя сьогоднішня товаришка колись, дивуючись, згадуватиме, як то давно на Україні бувало...

Покищо даю спокій товаришам дороги з їхньою "панською" мовою, а сама вся поринаю в гарній природі, що привабливо красується скрізь берегами. Якраз минаємо прегарний луг із шовковою смарагдовою травою. На краю видно густий лісок; високі дерева кладуть свої довгі, чорні тіні. Так хотілось би покинути розпалений сонцем пароплав, перебігти босою ногою цей свіжий оксамитний килим, скупатись у Дніпровій воді, а опісля лягти під кущиком ліщини та снити, снити наяв, — слухати таємний шепіт Дніпрових хвиль... Може приснилась би колишня доля, може причувся б вільний козацький спів, загомоніла б рідна мова, рідна пісня...

Але ми пливемо далі. Минаємо зупинку за зупинкою: ось Трипілля, Стайки, Ржищів, Ходорів. Неділя — то ж у кожній пристані стрічає нас багато народу — цікавого подивитись на пароплав. Синіють широкі шаравари хлопців, біліють мережані квітками сорочки жінок, чорніють намиста, наче сміються весело розкішні вінки та стрічки на головах дівчат. Щось дивно-рідне, знайоме для нас у цьому народі і його мові. Часом здається, що це не перший раз нами зустрінуті дійсні селяни, а знайома нам театральна група з вистав Карпенка-Карого.

На одній з останніх зупинок прибиваємось до берега в чистому полі. Замість містка, з нашого пароплава кидають до берега вузьку дощечку, а по ній сходять від нас кілька мисливих із своїми псами. Зате дістаємо двох студентів університету. Згори бачимо, як зручно спинаються по імпровізованому містку, а далі зникають у широких воротах пароплава, а за хвилину — вже між нами. Один високий, дужий, з великою головою, вкритою ясною, буйною чуприною; другий менший, молодший, з гарним ніжним, майже дитячим личком. Мундури їхні вилягали, шапки ледве-ледве нагадують приписану форму й барву; але проте рухи їхні певні, енергійні, на устах голосна українська мова. Ах, милі хлопці! Які ми вам вдячні були за самий звук нашої мови! Так дивно було їхати славним запорізьким шляхом, не чуючи довкола рідного слова... Аж ось діждалися.

Не треба й казати, що ми скоро познайомились, і на милій розмові швидко зійшла решта недовгої дороги.

Коло четвертої години доїхали до Канева. Скажу мимохідь, що це мале, жидівське містечко, де навіть картки з Тарасовою могилою не можна дістати. Могили з пристані не видно, вона сховалась за третім горбком, і треба ще дві-три верстви переїхати чи перейти, щоб до неї дістатись.

Коли ми лишили корабель і станційний будинок, опинилися серед юрби перекупок, що тут завели справжній базар з усяким добром. Молоко, бублики, навіть пахучі, свіжі ягоди у плетених з кори коробочках, — все можна дістати. А за перекупками кілька-

надцять сільських возиків чекають гостей. Хмара малих човників злегка колишеться при березі; їхні керманічі зараз нас обскочили:

— Може на Тарасову гору? Пожалуйте, бариня!

А поки ми щонебудь відповіли, тут уже й візники з батогами в руках продираються через юрбу до подорожніх із своїми пропозиціями.

Постановляємо поїхати возом. Вибирати екіпаж нема чого: всі вони однакові, простенькі, запряжені одним або двома малими кониками. Але з візників владає нам в очі симпатична постать старого міщанина, що голоною бородою вказує на українське походження. Без торгу годиться за кількадесят копійок перевезти нас до могили, пождати, і знову відвезти до міста або до пристані.

— Тут усі знають дорогу на Тарасову могилу? — починаємо розмову з нашим товаришем.

— Якже не знати? Адже день-у-день когось возиться. Як сухо, як ось тепер, то долиною, лугами; а болото — то все верхом, горою дорога провадить.

— Хіба ж так часто народ навідується?

— Як літо Боже, щоднини люди приїздять або й пішки ходять з Канева або й з подальших сторін.

— Чого ж вони туди ходять?

Візник поглянув скося, а далі, хвильку помовчавши:

— Гарно видно звідтам, то канівці люблять іти на Дніпро дивитись, а дальші — може знайомі, може свої, йдуть могилу відвідати; самі ліпше знаєте, коли приїхали.

Тихо котиться віз по м'якенькому пісочку поміж зеленим густим лугом. Від Дніпра завіває легким свіжим повітрям, заносить запахом квітучої лози. По дорозі стрічаємо багато інтелігенції та міщан, що вертаються з проходу з руками, повними польових квітів.

— Це все з Тарасової могили, — пояснює візник.

На містку минає нас гурток селян, співаючи на два голоси якусь мелодійну українську пісню.

— Ви тутешні, здавна мешкаєте в Каневі? — пробуємо нав'язати дальшу розмову.

— Я таки звідси родом, з Манастирка; недалеко могили мешкаю. Гей, пам'ятаю — вже більше сорок років тому, я був тоді молодим парубком, — як Тараса сюди привезли і хоронили. Був дуже розливний рік. Тут, де ми їдемо, скрізь непроходимі води стояли. Везли його горами. Болото страшенне, трудно колесам у возі обертатись; а люди, студенти й пани відпрягли коні й самі тягли воза з домовиною, вкритою китайкою. То ж то народу було! Господи!

— Що ж він таке зробив, що його так хоронили?

Візник поглянув мовчки, недовіриливо, наче б хотів сказати: "ось знов хочете мене підійти", але, не спостерігши іронії в наших поглядах, додав згодом, наче до себе:

— Га, видно, маєтки лишилися по ньому великі, коли й курган висипали, ще й сторожа коло нього тримають.

Ой, лишив маєтки, лишив, та найближчі про них найменше знають...

В'їздимо в сільце, а радше — передмістя Канева. Скрізь попри дорогу білі чистенькі хатки всміхаються привітно з зелені садочків-городів. Вікна обведені фарбою, призьби вимазані жовтою глиною.

Наш візник під'їздить до одної з них, що стоїть у підніжжі високої гори, і затримується біля перелазу.

— Злазьте! Попри цю стежку йде стежечка, що заведе вас на саму могилу, я почекаю.

З хатини виходить проти нас гарна молодиця й запрошує до столика, що, вкритий білою скатертю, стоїть у садочку під яблунькою:

— Може позволите чаю, бариня?

Але надія, що за хвилину станемо на тій посвяченій землі, що вкриває останки безсмертного Тараса, не настроює до їди; то ж, не тратячи й хвилини, спішимо в дальшу дорогу.

Стежка стрімка й довга, досить тяжка до ходу. В прикрітих місцях кинута дощечка, у відступах набито шматків дерева, що має заступити східці. Поруччя розхитане, іноді й зовсім відхилилось від стежки. Ні сліду якоїсь дбайливості про вигоду публіки, все запущене. Єдине багатство — це пишний зелений килим буйної трави, що м'яко вкриває всю гору, густо уквітчаний барвистими польовими квітами. Де-не-де купка білих плакучих беріз, де в тіні можна відпочити та налюбуватись гарною природою й чудовим свіжим повітрям.

Під самим вершком звичайна сільська хатина. Двері замкнені на колодку. Малий хлопчина цікаво виглянув із-за рогу і зник. Але про хату й про нього нам байдуже: ціль нашої далекої дороги осягнуто, перед нами висока могила.

Широкими, але збутвілими дерев'яними сходами, добре вважаючи, щоб не ступити в діру, виходимо на самий верх могили, обгородженої залізними штахетами, засіяної травою, блаватом, червоним маком та іншими квітами. Насередині високий білий хрест, на ньому з одного боку золотими літерами одне слово "Шевченко" і дата народження й смерті, з другого — поважний профіль великого поета дивиться сумним, лагідним поглядом на свій милий Дніпро...

Довкола ні живої душі. Тихо, спокійно. Навіть вітер, що цілий день так докучав на пароплаві, утих і не рухне й стебеліною; все наче задержало віддих; ніщо не перериває нашої, повної глибокого зворушення, задуми. Не говоримо нічого. Думка, що стоїмо на могилі нашого незабутнього Кобзаря, що дивимось на те, на що його очі стільки разів з такою любов'ю дивились, за чим його серце в чужині-неволі не переставало тужити, витискає нам сльози з очей і серпанком зворушення заслонує краєвид, що його хотілось би затримати в душі навіки, заховати в пам'яті, як найбільший скарб на дальше життя. Хочеться подивитись на ті зелені, покриті лісом, гори, на ті золото-червоні від блиску заходячого сонця

широкі води Дніпра, на той, здається, безмежний степ, що мріє перед нами широким зеленим морем. Довго-довго не відриваємо очей від чудового краєвиду, аж сторож могили, що тим часом підійшов до нас, будить неначе з чарівного сну, запрошуючи зайти до хатки. Ах, правда, час вертатись! Сонце вже сховалось, а вечірній присмерк наче легким синім серпанком огортає степи, ліси, воду й надбережні луги.

— Нарвіть квіток на спогад! — І крізь залізну огорожу помагає нам нарвати жмуток польових квітів.

В хатині, звичайній сільській чистенькій хатці простора кімнатка. З стіни вітає нас великий портрет поета (після картини Реліна) з симпатичним, сердечно-добрим виразом лица. Образ прикрашений вишитими рушниками та китицями живих квітів. В кутку золотиста ікона з лямпадкою; на довгому столі, прикритому вишитою скатертю, "Кобзар" Шевченка, перший том "Віку" і пам'яткова книга. Її подає нам хазяїн для записання наших імен.

На самому початку книжки вкладено друкований зшиток з проханням до відвідувачів прочитати його, поки візьмуться до писання в цій книжці. Там пояснено значення поета для України, зазначено з жалем, що не всі ті, хто тут записував своє ім'я, здавали собі справу, кому присвячено це місце; вкінці прохання не мазати легкодушно книжки, а хто не розуміє ваги і значення цієї самітньої могили, хай ліпше не бере пера в руки.

Переглядаємо й перечитуємо книгу та знаходимо, побіч кількох маловажних віршиків та ніби дотепних зауважень, написаних, видно, тими, що звикли бачити на Тарасовій горі місце звичайних літніх прогулянок, записи тих, що з далеких країв спеціально спішили вшанувати пам'ять великого поета і ясно відчували значення його для всього народу.

Є там запис батька, що сам молодим хлопцем відвідував могилу поета, а тепер привіз своїх малих синків, щоб поклонились могилі того, чиї ідеї мають їм бути провідною зіркою в дальшому житті. Невправні підписи хлопчиків під іменем батька справляють враження присяги на святе діло. Другий московською мовою каже, що "издалека сюда рвалась душа моя...", щоб могилі славного Тараса "поклон отдать".

"Слушательници петербургских педагогических курсов" прийшли "из далекого севера на могилу незабвенного поета..." "читали его думы, близкия и родния нашему сердцу..." "Привет Тебе, великий поет Украины, борец за родину и правду, благослови и нас на это святое дело..." — під цим кільканадцять підписів учениць і вчительок.

Багато не дуже чітких підписів або псевдонімів численних українців під сентиментально-патріотичними віршами. Є немало поляків, що складали поклін "велькему певцу України"; і німці й жиди підписались, складаючи честь Кобзареві.

Закінчення на ст. 9

ВДОВА в ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

В своїй творчості Тарас Шевченко приділив чимало уваги українській жінці, особливо нещасливій долі дівчини-матері й вдови, іноді з тією самою фабулою, як наприклад у поемі й повісті "Наймичка". Поет-сирота глибоко відчув трагедію дітей-сиріт і дітей безбатьків, та зворушливо змалював їхнє безраднісне дитинство та трагічну долю їхніх матерів.

Дві контрастові вдачі, чи радше душі, самотніх матерів виводить Тарас Г. Шевченко в своїй поезії: перша — це спустошена слабосила вдача в поемах "Катерина" й "Сліпая", а друга, неменше глибока й зворушлива драма незломної, міцної душі в поемі й повісті "Наймичка" та меншій, маловідомій поезії "Ой, крикнули сірі гуси".

Спершу приглянемося слабким пустоцвітам, що їх змалював поет так, неначе бачив наше двадцяте століття:

У перетику ходила
По оріхи,
Мірошника полюбила
Для потіхи.
Мельник меле, шеретує,
Обернеться, поцілує —
Для потіхи.

У перетику ходила
По опеньки,
Лимаренка полюбила
Молоденька.
Лимар кичку зашиває,
Мене горне, обнімає —
Молоденьку.

У перетику ходила
Я по дрова,
Та бондаря полюбила
Чорноброва.
Бондар відра набиває,
Мене горне, пригортає
Чорноброву.

Коли хочеш добре знати,
Моя мати,
Кого будеш попереду
Зятем звати —
Усіх, усіх, моя мамо,
У неділеньку зятями
Будеш звати.
Кос-Арал.

Подібні типи жінок віддзеркалені також і в інших поезіях лагідного й співчутливого поета, що старається перестерігати, а то й захистити нерозважних дівчат, особливо, молоденьких землячок, перед наслідками їхньої легковірності й хвилевого почування. Але обмежимося тут до вдови.

Таку веселеньку та ще й самолюбну вдову виводить поет у ранній баладі "Утоплена", що побудована за всіма правилами романтичного стилю, але й відображує психологічні заламання старшої жінки, що тратить свою незвичайну красу та заздрить усім молодим жінкам включно з рідною донькою.

Давно колись те діялось
У нас на Україні.
Серед села вдова жила
У новій хатині
Білолиця, кароока
І станом висока,
У жулані; кругом пані, —
І спереду й збоку.
І молода — нівроку їй, —
А за молододою,
А надто ще за вдовою,
Козаки ордою
Так і ходять, І за нею
Козаки ходили,
Поки вдова без сорома
Дочку породила.
Породила та й байдуже:
Людяг годувати
В чужім селі покинула.
Отака то мати!...
Постривайте, що ще буде!
Годували люди
Малу дочку, а вдовиця
В неділю і в будень
З жонатими, з парубками
Пила та гуляла,
Поки лихо не спіткало,
Поки не та стала:
Не зчулася, як минули
Літа молодії...
Лихо, лихо! Мати в'яне,
Дочка червоніє.
Виростає...

Взаємини між матір'ю та донькою стали нестерпні, коли кучерявий рибалка почав залицятися до доньки:

Тяжко плакала Ганнуса
І не знала, защо,
Защо мати знущається,
Лає, проклинає,...
Катувала, мордувала,
Та не помагало:
Як маківка на городі,
Ганна розцвітала;

Вкінці вдова задумала позбутися своєї суперниці-доньки:

Клене мати
 Той час і годину,
 Коли на світ породила
 Нелюбу дитину.
 "Душно мені! Ходім, дочко,
 До ставка купатись!"
 — "Ходім, мамо!"
 На березі
 Ганна роздяглася.
 Роздяглася, розкинулася
 На білій сорочці;
 Рибалонька кучерявий
 Мріє на тім боці...
 Як дитина, калиною
 Себе забавляє,
 Гне стан гнучкий, розгинає,
 На сонечку гріє;
 Мати дивиться на неї,
 Од злости німіє;
 То жовтіє, то синіє;
 Розхристана, боса,
 З роту піна, мов скажена,
 Рве на собі коси;
 Кинулася до Ганнусі
 І в коси впилася.
 "Мамо! мамо! Що ти робиш?..."
 Хвиля роздалася,
 Закипіла, застоїлася
 І обох покрила.

Тій самолюбній та злочинній матері Тарас Шевченко протиставить славному наймичку, що пожертвувала своє життя для сина і "каралась весь вік у чужій хаті", щоб бачити й виховати його на чесну і вартісну людину.

Зразки сильних і непохитних характерів, передусім матерів-страдниць, яких сини стають героями-мучениками за віру, за ідею братньої любові, створив наш геніальний поет у "Марії" та в "Неофітах". Вони найближчі українським матерям, що крізь віки виховували героїв, які віддавали своє життя "за друзів своїх" і боролись за волю і долю батьківщини своєї.

Вкінці, сильний, незломний, твердий і відповідальний характер вдови, що зуміла, протиставляючись опінії середовища, виховати свого єдиного сина для народу, для батьківщини. Цю вдумливу поезію "міцної душі" написав дозрілий і досвідчений поет у неволі, в Кос Арапі в 1850-их роках:

Докінчення із ст. 7: "НА ТАРАСОВІЙ МОГИЛІ"

З Галичини ледве кільканадцять осіб відвідало могилу. І не дивно! У нас, хоч і є великий пієтизм до України й її найбільшого поета, і хоч щороку влаштовують свята й концерти на його честь, не знайшлося досі людей, щоб виявили ініціативу до такої просто конечної речі, як щорічні прогулянки молоді, студентів, а навіть селян до Києва й Канева, а далі — Дніпром до Катеринослава, до порогів та місця давньої козацької Січі. Ні кошт, ні труд невеликі, а тільки якась байдужість не дала досі завести цього звичаю, який з не одного огляду міг би незвичайно

Ой, крикнули сірі гуси
 В яру на ставу;
 Стала слава на все село
 Про тую вдову.
 Не так слава, не так слава,
 Як той поговір,
 Що заїздив козак з Січі
 До вдови на двір.
 Вечеряли у світлиці,
 Мед-вино пили,
 І в кімнаті на кроваті
 Спочити лягли.
 Не минула слава тая,
 Не марне пішла:
 Удовиця у м'ясниці
 Сина привела.
 Вигодувала малого,
 До школи дала,
 А із школи його взявши,
 Коня купила;
 А коня йому купивши,
 Сідельце сама
 Самим шовком вишивала,
 Златом окула;
 Одягла його в червоний
 В жупан дорогий,
 Посадила на коника:
 "Гляньте, вороги!
 Подивіться!" Та й повела
 Коня вздовж села,
 Та й привела до обозу,
 В військо оддала,
 А сама на прощу в Київ —
 В черницю пішла.

Кос-Арап.

Поет не подає ближче інформації про козака, можливо, що він був вірним другом її поляглого в бою чоловіка, чи знайомим з молодих літ, або прийшов з допомогою вдові. Але це й не важливе. Важливе тут виховання сина, якого мати послала в школу і підготувала до життєвої боротьби. Послала його на Січ. Подарувала цінного громадянина своїй батьківщині. Виконала обов'язок, не заламавшись. А сповнивши своє материнське призначення, пішла в черницю, щоб відпокутувати свою провину та виблагати добру долю для сина безбаченка.

добре вплинути і на галицьких, і на придніпрянських українців.

Вже добре вечоріло, коли, переглянувши книгу, ми віддали її з нашими підписами сторожеві. На прощання ще раз вийшли на могилу, щоб востаннє кинути оком на дорогий краєвид, що тоне вже в лілейній вечірній млі. Зриваємо ще кілька квіток і, приязно попрощавшись з нашими знайомими студентами, які тим часом встигли також сюди прийти, з жалем покидаємо незабутнє, дороге місце.

Передрук з книжки "По рідному краю" Бофало, 1955, (ст. 55-64).

РОЗВИТОК ВЕСНЯНОГО ФОЛКЛОРУ

Під час року бувають різні свята, які мають свою красу, свої обряди, правила, свій безмежний чар. Коли б ми зробили дослідження наших обрядів, чи пісень, нам також довелося б перевірити танки, сполучені з певними святами. Тим шляхом ми б дійшли до висновку, що у них багато давнини, яка сягає ще, мабуть, до передплемінного часу. Наприклад, взимку на Новий Рік — Маланка, на Весну — Великдень — Гаївки, влітку на Івана Купала — хороводи, а восени — обжинки.

У цій статті подаю деякі приклади гаївок з передхристиянських часів та символи тих гаївок, як також роз'яснюю, де і як їх колись виводили. Окрім цього, хочу показати, що прихід християнської віри мав не тільки певний вплив на характер гаївок, але також і на психіку певного часу. Одночасно побачимо, що історичні події і зовнішні соціальні зміни мали сильні впливи на дух людини, на її погляди і життя, і тому змінили настрої кожної гаївки.

Наші стародавні українські пісні, що вітали з приходом весни, так звані "веснянки" чи сучасні популярні "гаївки" прославляють весну барвистими словами і таким чином хвалять її прихід та її свіжу природню красу.

- 1) Ой вербо, вербо, вербовая,
На тобі кора дубовая.
- 2) Хто тобі, вербо, корінь підмив
Хто тобі, вербо верха зломив?
- 3) Підмили корінь тиха вода
Зломили верха буйні вітри.

(Українські народні мелодії, ч. 495, ст. 233.)

Пісні за поганської доби були все звернені до різних природніх сил так як: сонце, місяць, вітер тощо. Віра в сили природи виявлялася часто не тільки в піснях але також у танцювальних актах. Тож зрозуміло, що вони тим чином старалися самі собою передавати природі енергію чи взагалі збудити її силу до життя. Тому наші предки створили ряд гаївок, якими, вони вірили, що зможуть вплинути на любов і долю: дівчини, подружжя, на урожай тощо.

З приходом християнства багато виявів поганської культури були цілком змінені або знищені. Поганський настрої гаївок, заперечував дух християнського погляду на життя. Тому наші предки, що прийняли християнську віру, як також провідники

християнського руху подбали, щоб викоринити поганський настрої в гаївках та надати їм більше релігійного характеру.

Перше треба зрозуміти вартість стародавнього стилю гаївок, бо тільки тоді зрозуміємо, що то є гаївка. Хоч наші предки переходили внутрішню боротьбу з християнством проти поганства, все таки декотрі пісні з далекої поганської старовини дійшли до нашого часу без значних змін.

Починаю з гаївки "Кривий танець", бо вона є одна з наших первісних гаївок, створена ще поганями.

Кривого танця йдемо,
Кінця му не знайдемо;
То вгору, то в долину,
То в ружу, то в калину,
А ми кривому танцю
Не введемо кінцю,
Бо його треба вести
Як віночок плести.

(Проф. С. Килимник. Український рік у народних звичаях. ст. 51).

Як бачимо, цілість цієї гаївки показує постійний настрої життєвої безконечности. Проф. С. Килимник пояснює, що думка "то вгору, то в долину" знаменує силу соняшного руху. А саме, як воно сходить і заходить. Цей постійний рух символізує безконечність. Далі й саме слово "віночок", його форма кола, є символом безконечности. Отож, ця гаївка немов виявляє магічну силу яка притягає і наближає до безконечности. Тут головне питання про рух у природі, тобто: схід і захід сонця, день та ніч, життя і смерть, як також зміна пір року.

Декотрі гаївки, які можна включити до стародавнього дохристиянського часу, є також: віночок, подоляночка, заклик весни, та ще інші. Тексти цих згаданих гаївок подаємо далі.

Віночок

Ой вінку, наш вінку,
Кришати барвінку,
Я тебе плела
Та вчора з вечора.
Та повісила тебе
Я в терені та на дереві,
На шовковім шнурочку,
На золотім кілочку,
А моя мати взяла
Та й миленькому дала
Коби я була знала,

Була б я го краще вбрала,
Ще й золотом позолотила,
Миленського прикрасила.

(Проф. С. Килимник. *Укр. рік у нар. звичаях, стор. 119*).

Слова цієї гаївки змальовують також тему про вінок, але в іншій сенсі ніж у попередній гаївці. А саме, акт самого плетення вінка виявляє постійну просьбу молодій дівчині про кращу долю. Під час плетення вона мабуть мріє, щоб вийти заміж за молодого хлопця, а може виявляє свою безмежну, вічну любов до милого.

Гаївку "Подоляночка" виводили не тільки за поганських часів. Ця гаївочка лунає донині майже в кожному українському садочку. Хоч ця гаївочка довгими сторіччями уже повторюється, характер її змінився.

Тепер ця гаївка є забавою. Наприклад, дівчина в середині кола, виконує точно рухи до слів "Подоляночки". Символічно митепер з цієї гаївкою нічого не зв'язуємо. Проф. Килимник пояснює, що оригінально ця гаївка була немов молитва до природних сил. Ось з зими на весну земля будиться зі сну та завважує свою занедбану красу, отже подоляночка є та земля.

Десь тут була подоляночка
Десь тут була молодесенька
Тут вона стояла, до землі припала,
Личка невмивала, бо води немала...

Далі з'являється просьба, щоб земля встала, обмила личко, випростувалася і усміхнулася — тим чином покаже свою правдиву, чудову красу, як також виявить зміну природної сили — зими на весну.

...Ой встань, встань подоляночко
Обмий личко як та скляночка,
Візьмися за бочки,
Та за свої скочки,
Підскочи до раю,
Бери дівча з краю.

У гаївці "Жучок" веселий та бистрий тон. Вона простенька і до певної міри її виконання примітивне. Дівчата, коли співають, парами стають одні біля одних. Потім руками творять міст. Беруть тоді малу дівчинку або хлопчика і ведуть тим мостом. Дівчата, по яких жучок пройшов, перебігають наперед і знову прилучуються і відновлюють міст, по якому жучок наново проходить.

Ходить жучок по долині
А жучиха по ялині
Грай жучко, грай небоже
Най ти пан Біг допоможе.

Гаївку "Жучок" молоді дівчата колись виконували, щоб скорше викликати весну, відтак дати їй привіт та вихвалити її красу.

За поганських часів, було багато гаївок, які тільки вітали весну та різноманітними способами

хвалили її дорогоцінні дари, як, наприклад, гаївки: "Ой весна красна", "Весна, весняночка", "Весна уже весна іде", "Вже надворі весна", як також "Ой буде весна, буде красна" та ще інші.

Популярність цієї теми не вичерпує цілком її вартості, бо до нинішнього дня молодь в своїх щорічних гаївках питає весни, що вона їм принесла.

А вже весна скресла, скресла
(2) Що ти нам принесла
(2) Гей, дівчата, весна красна — зілля зелененьке.

Принесла вам росу, росу
(2) Дівочкою красу
(2) Гей, дівчата, весна красна — зілля зелененьке.

Дівочкая краса, краса
(2) Як весняна роса
(2) Гей, дівчата, весна красна — зілля зелененьке.

(Д-р О. Барилляк, *Ягілка, ст. 42-43*)

Автор книжки "Ягілка" д-р О. Барилляк підкреслює, що вищеподана гаївка є "гимн весни й дівочої краси". В дійсності цілість цієї гаївки описує повну вартість весни — її тепло, запахи рослин та красу цілої природи. Мабуть тому, що думки цієї гаївки виявляють емоцію радості новопробудженого життя. Тому цю особливу гаївку можна уважати як гимн весни.

Взявши до уваги всі гаївки, що були досі подані як приклад поганських часів, бачимо, що погани творили гаївки сильно віривши, що природа має душу, вона розуміє людину й може вплинути на людську долю чи долю. Часто густо наші предки виконували гаївки в природі, а саме, в лісі або при воді. Чар цих місць був у їх таємній силі. Не один з українських мистців чи письменників старався передати цей неймовірний магічний чар, що лежить у глибині нашої ще поганської культури. Наприклад: фільм "Тіні забутих предків", чи твір Ольги Кобилянської "В неділю рано зілля копала" або опера Анатолія Вахнянина "Купало" та багато інших цікавих праць.

Як згадано було, прихід християнської віри, спричинив, що багато первісних гаївок втратили своє поганське значення. Отже, віра у природну силу, як також у її магічні впливи на різні життєві обставини, тратили свою вартість. Старання змінити гаївки в напрям християнізації провадилось довгий час. Треба зрозуміти, що змінити релігійні вірування не було дуже легко, бо наші предки, хоч прийняли християнську віру, вони таки продовжували виводити поганські гаївки, з тим, що вони вже не надавали поганського значення їм, а радше виконували їх тепер тільки з бажанням гри чи забави. Духовенство тоді постаралось заборонити гри гаївок на кладовищах та цвинтарях і спрямували їх на майдани церков.

Ця нова зміна показує початки збудження но-

вого світогляду. Наші предки в початках християнства не тільки старалися пізнати Бога, але також пізнати тепер природню силу з іншого аспекту, а саме, як її покращати на користь людини. Окрім цього, вони намагалися зрозуміти значення людини та в чому лежить людське щастя на цім світі.

Цей новий світогляд безпосередньо вплинув на текст гаївок цього періоду. Наступна гаївка співалася тоді й співається до нинішнього дня, але тепер уже не тільки як привіт весні, але як християнський привіт — Христос Воскрес! і відповідь — Воїстину Воскрес! — Цим виявляють Воскресну дію і потверджують дійсність відновленого життя.

Ой рано, рано куройки піли.
Же Христос, же Воскрес,
Воїстину, же Воскрес

Єще найранше, Ганусенька встала,
Же Христос...

Ранейко встала, сад замітала
Же Христос...

Сад замітала, грядки копала
Же Христос...

Грядки копала, вино садила
Же Христос...

Вино садила, стиха говорила
Же Христос...

(Проф. С. Килимник. Укр. рік у нар. звичаях, т. II, ст. 237.)

Проф. Килимник пояснює цю гаївку в цей спосіб, що молодиці чи дівчині Ганусі честь і похвалу висловлюють за те, що вона ранесенько встала заки "куройки піли". Отже всі вдома ще сплять, а тут вона: замітає двірець, грядку копає, щоб виноград посадити. Але про ці події вона стиха говорить, мов хоче зачарувати зерно, яке мало б вродити добрий урожай.

Раніше було згадано, що історичні події в Україні мали також дуже великий вплив на гумор і характер гаївок. З приходом татарів в Україну настав великий страх, горе. Татари, як набігали на Україну, нищили і грабували міста та села, вбивали одних поселенців, а інших брали в неволю. Про цей страх перед полонном, перед родинною розлукою є в багатьох гаївках того періоду. Донині збереглася ще гаївка з XIII або XIV ст., яка розповідає про татарське поневолення.

Викуп дівчини

Та ві Львові на риночку, бриніло,
Там татари люд списують, сердейко,
Там тудиль ми дівче ходить, бриніло,
А все з ним розмовляє, сердейко,
Не пишіть ні на папері, бриніло,
Напишіть на китайці, сердейко,
Бо я роду великого, бриніло,
Я батейка багатого, сердейко,
Та приїде, викупит ні бриніло,
Та приїде, викупит ні сердейко,

Ой ю сонце під полуднем, бриніло,
Ні батейка не видати, сердейко...
Бо я роду великого, бриніло,
Я милого, багатого, сердейко,
Ой те сонійко не сходить, бриніло
Юж приїхав викупив ні, сердейко.

(Проф. С. Килимник. Укр. рік у нар. звичаях, ст. 166-167).

Ця гаївка не тільки виразно пояснює історичну дію, але також натяком виявляє емоцію про подію з життя, а саме, татари в полон беруть молоду дівчину з багатого дому. В полоні вона боліє, виявляє свою любов до рідних удома. Але в жалю вона виявляє надію, що хтось з них мусить прийти і викупити її від татарів. Ця гаїлочка кінчається на тій ноті, що її надія здійсниться та любов зреалізується. Миленький, який є також багатий, приїжджає, рятує ситуацію, викупує милу з полону.

Важливо згадати, що кожний рядок цієї гаївки кінчиться або словом "бриніло" або "сердейко". Проф. Килимник пояснює, що слово "бриніло" характеризує неволю, напад татарів, як також дике панування. Отож у татарськiм полоні усе бриніло, всюди був шум, гамір та крик жалю. Саме слово "сердейко" виявляє тугу за домом, за рідними, як також сплетену емоцію страху разом з надією волі.

Це не єдина гаївка про татарську неволю. Цей період історичної дії витворив ряд гаївок: "Викуп хлопця", "Шум", "Коло млина, коло броду", "Ізза гори високої" та інші. Кожна показує страх полону, втрати рідних, як також просьбу про кращу долю, надію на неї.

Зараз при кінці XVI ст. аж до XVII ст. прийшла польська влада і поневолення. Польща не тільки обмежила всі права і волю України, але також порозділювала українські землі польському панству та дала жидам владу над ключами від церков.

Воротару, воротареньку, та вітвори воротонька.
Та вітвори воротонька до самого городонька,
А ми пана турецького, а ми пана шляхецького.

(Українські народні мелодії, ч. 751, ст. 343)

Покірність наших людей не є припадкова, вони були зобов'язані платити датки, щоб жиди відкрили церкви, тоді священники могли відправити чи святу Літургію, виконати таїнства хрещення, шлюбу, чи поховати померлого. Про ці зневаги та знуцання за панщини Тарас Шевченко в не одній своїй поезії передав читачеві глибокі страждання нашого народу.

Гаївка "Зельман" виразно підкреслює те явище, що існувало за панщини. Зміст гаївки цікаво змінюється, залежно від okazji. А саме, відгук "Іде, іде Зельман..." часом був веселий, бо люди, що чекали під порогом своєї замкненої церкви, раділи, коли вже бачили жиду Зельмана, який врешті відімкне двері до церкви. Часом чийсь вигук повідомляв, що Зельман іде, що треба податки від господарів зібрати.

1. Їде, їде Зельман
Їде, їде його брат
Їде, їде Зельманова
І вся родина
2. На добрий день, Зельман...
3. Чого хочеш, Зельман...
4. Гречну панну, Зельман...
5. На який хліб, Зельман...
6. На жидівський, Зельман...
7. А ми панну маємо
На такий хліб не дамо!
Їдь геть, Зельман,
Їдь геть, його брат
Їдь геть, Зельманова
І вся родина.

(Д-р О. Бариляк. *Ягілка*. Стор. 11-12).

Тут Зельман зібрав цілу свою родину і поїхав до даного села, щоб взяти собі українську дівчину. Ця гаївка кінчиться відважним тоном. Люди дають їм до розуміння, що вони мають панну, але не дадуть її на жидівський хліб та утримання.

Знесення панщини викликало цілком інший настрій в гаївках, як у минулому. Коли панщина скінчилася, український нарід почав відживати, пізнавати свою вартість, як також набирати відваги.

А на горі жовта бляха
Не бійтеся, дівки ляха;
Ані ляха, ані пана,
Бо панщина скасована.

(Проф. С. Килимник. *Укр. рік у нар. звичаях*, т. II, ст. 183).

Гаївки з того часу веселіші, як також стиль виводу їх став жвавішим та виразнішим. Цей настрій можна пізнати, наприклад, в цій гаївці:

Прийшла весна красна,
Щось вона нам принесла
Принесла нам дівоньку
Я в рутянім віноньку.
Тепер гаївки граймо,
За руки ся чіпляймо;
Тепер гаївка мила,
Вже ся панщина скінчила.
Пішли тії пасти кози,
Що носили на нас лози.
Ой вже тії повмирили,
Що нас били, катували,
Ой вже тії пішли в кути,
Що носили на нас пруди.

(Проф. С. Килимник. *Укр. рік у нар. звичаях*, ст. 184).

Можна собі уявити, який веселий це був час, Напевно цю гаївку не виконували тільки молоді дівчата та хлопці, але також разом раділи і доспівували її дідуся та бабусі.

Для українців Великдень є найбільшим і найвеселішим святом. Ми до того свята приготуємося сім тижнів. Тоді разом з родиною та громадою стрі-

чаємо час Христового Воскресіння. Це свято зустрічається завжди радісно й врочисто — Воскресеною Утренею, Святою Літургією, відтак святковим настроєм при розговінах і веселими гаївками.

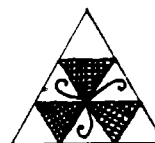
Отож до нинішнього дня ми продовжуємо не тільки виводити ці традиційні гаївки, що їх наші предки поганської доби виводили, але також виводимо їх на весні, як і вони колись. Крім їх зберігання, ми продовжуємо і другу традицію, а саме, виводимо гаївки в час Великодня, як це колись робили — перші християни. Тому скажу, що ми святкуємо релігійну подію, як також природне явище, себто подію, коли Христос Воскрес і переміг зло у світі і перемогу весни над зимою.

Христос Воскрес, Христос Воскрес,
Радість з неба ся являє,
Пасха красна днесь витає.
Радуйтеся щиро нині
Бог дав радість всім в родині
Бог дав радість нам з небес
Христос Воскрес!
Христос Воскрес!

На закінчення візьмімо до уваги цілість усіх символів та думок в гаївках — від поганської доби аж до часу, коли скінчилась панщина. Можна пізнати певний органічний і безперервний розвиток цієї фольклорної творчості. У наших гаївках є співи про любов, красу природи, про долю чи долю людини, а також про історичний стан українського народу. Ідеї у цій творчості розвивалися поруч із внутрішнім розвитком народу. Розвиток пристосовувався до певного часу релігійної думки, історичних подій та до соціальних змін в народі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *В дорогу з юнацтвом*, квартальник для провідників пластового юнацтва. Осінь 1981, ч. 1-3 (50-52), ст. 68-73.
2. *Промінь*, Д. Іванків, "Великдень і ягілки", Рік XXII, Квітень 1981, ч. 4. Вінніпег, стор. 2-3.
3. Проф. Степан Килимник. *Український рік у народніх звичаях* в історичному освітленні, том II. Весняний цикл, Вінніпег 1959.
4. Д-р Олександр Бариляк — *Ягілки*, 65 мелодійна два голоси, повні тексти, вказівки до хороводів — Львів 1932 (друге видання, Торонто 1969).
5. Українська Вільна Академія Наук у США. *Українські народні мелодії* (зібрав і зредагував — Зіновій Лисько. томи I-IV, Нью-Йорк 1967.

ЗУСТРІЧІ

Ніби вперше я пильно придивляюся до цих старих, холодних на дотик, чавунних поруччів, якими обведено навколо Золоту Браму. Уважно розглядаю здолу аж догори й могутні руїни, збудовані з великих, квадратних, бурих, ще великокнязівської доби, цеглин.

Я стою, тобто властиво нетерпляче ходжу туди й сюди насипом біля Брами. Ходжу тільки з боку Театральної вулиці. Навіть показуватися на той бік Брами, на бік Володимирської вулиці, не можна. Мені це категорично заборонено.

Великопісно бемкає недалеко синьобання Юрїївська церква...

Та я не можу витерпіти й час від часу обережно визирую з-поза мурів на цю так важливу для мене сьогодні Володимирську вулицю.

Металічно гудуть, пробігаючи нею, червоні поодинокі трамваї. Вже пустіє вона, ретельно впорядкована, підметена, причепурена, як і інші вулиці сьогодні. Прогуркотить бруком візник з Хрещатика з перевантаженим пакунками сідцем. Поспішають все рідкіші запізнілі перехожі.

Але не щастить мені побачити серед них таку очікувану, таку бажану для мене невеличку постать.

Перед моїми очима високі чорні гіллясті акації золотобрамського скверу. Вони ще цілком голі. Та брунькують уже молоді тополі. Їхні тонкі пахощі змішуються з гострим вогким духом розритої масної землі, торішнього перегнилого листа.

Повітря сьогодні зовсім тепле, м'яке, голубливе. І навіть не віриться, що ще декілька днів тому було холодно, падав і лежав сніг.

Сонце, що пригрівало чи не вперше, вже знижується високим ясноблакитним небом з малими весняними білими хмарками до зеленого даху великого жовтого будинку управи південно-західних залізниць.

Я не можу стояти на місці. Я безперестанно виймаю годинник. Я хвилююся все більше й більше. Я переконую себе, що найрозсудливіше буде попросувати зараз же додому, а не маячитися тут, біля Золотої Брами чи не цілу вже годину...

Це ж просто по-дурному! Це ж брак самолюбства!! Та й не личить мені, як-ні-як, а кандидатів на судові посади (я з задоволенням поглядаю на свої новісінькі, ще золоті наплечники, на блискучі гудзики пальта) бути за якийсь посміховище в очах цілком легковажної гімназистки, цього дівчати, що ніколи не може прийти своєчасно.

І я вже не тільки переконав себе, що мушу негайно йти звідти, я вже детально вирішив, що саме буду

робити зараз дома й куди піду сьогодні поночі до церкви, зрозуміло тільки з своїми рідними.

А втім Володимирська вулиця продовжує притягувати мою увагу, мої безупинні погляди...

Та щастя завсіди надходить несподівано й зовсім не звідти, звідки ми його очікуємо.

І мабуть не слухом, а скоріше якимсь шостим зміслем угадав я його наближення.

І вже цілком виразно цокотять каблучки цегельними сходами на насип поза мою спиною. Не з Володимирської вулиці, а з Театральної.

Я швидко обертаюся, й передо мною блакитно-оке щастя, вбране сьогодні чи не вперше "по-цивільному". Воно не може потаїти свого задоволення з цього, а я не можу не погодитися, що це вбрання дуже й дуже йому до лиця.

Особливо цей чорний капелюшок на прегарній золотій зачісці. Ну, зрозуміло, й чорний жакетик з каракулевим комірцем, і чорна спідничка-кльош, з-під якої задирливо виглядають, прегарні жовті високі черевички.

Увесь час показуючи в чарівному посміху дві низочки перлинних зубків, поглядаючи на мене з-під своїх довгих темних вій, щастя цілком переконує мене, що з'явиться раніше воно ніяк не мало змоги.

Поперше сила різних останніх приготувань вдома перед святом. Подруге разом з нею вийшла з дому старша її сестра. Потрете на Хрещатику вона зустріла подругу й довелося пройтися там зайвий раз, щоб показати своє нове убрання. І чимало перехожих звертало на її свою увагу. Ну, а потім захотілося зробити мені несподіванку й прийти сюди не Володимирською, а Фундуклеївською й Театральною вулицями.

Зрозуміло, що й тепер вона не може довго залишатися зі мною. Треба ж поспішати додому. Завтра ж Великдень. І може ж хтонебудь підгледіти нашу зустріч.

Але ясносіра рукавичка залишається весь час у моїй білій.

Я ставлю тоді таке важливе для мене запитання: Де ж саме, тобто в якій церкві на утрени цієї ночі ми матимемо змогу зустрінутися?

І несподівано поважніше напівдитяче ще, рожеве личко. Великі очі синішають, і вона дослівно приголомшує мене своїм вирішенням.

Якщо судитиметься нам зустрінутися цієї ночі, то ми зустрінемося й не визначаючи заздалегідь місця. І це буде тоді добра ознака. Це буде на наше щастя. На наше спільне щастя. Ну, а якщо ні, то вже значить так і потрібно.

Я пробую заперечувати, переконувати, просити... Але вона, вже знову посміхаючися, кидає мені свій найповажніший, найпереконливіший аргумент:

— Ну, а я так хочу!

І ніздерки її тремтять, ніби пелюстинки троянди.

А ясносіра рукавичка, неначе якесь маленьке звірятко, виповзає з моєї білої.

І останні, напівголосно, цілком нелогічні, але ніжні слова:

— Мені так би хотілося, щоб ми сьогодні зустрілися!

Вона вже збігає сходами, посміхаючися мені. Потім, обернувшись ще раз, зникає поза будинком Познякава, на розі Театральної вулиці.

*
* *

Нічними, незвично людними вулицями дме західний вогкий весняний вітер. Неспокійно кидаються сині вогники газових вуличних ліхтарень і плигають тіні хідниками, мурами кам'яниць.

Глухо, тривожно гудуть дерева поза тинами Львівської вулиці.

Минаючи Вознесенський узвіз, що побіг у темряві кудись униз, відчуваю звідти могутній подих Дніпра, й чомусь то прискореніше, схвильованіше б'ється серце.

Через увесь Сінний майдан кидається у вічі освітлений з середини вхід Стрітенської церкви з численними темними людськими постатями, що заповняють сходи її високого ганку.

Та я йду далі. Темненькими тихими: Стрітенською вуличкою, завулками Стрілецьким, Юріївським.

Минаю мальовничу, занедбану, замуровану ніби до слухного часу, браму Заборовського в огорожі святої Софії й наближаюся до освітленої назовні Юріївської церкви.

Навколо її у невеличкому цвинтарі уставлено алеєю численні столики з принесеним свяченням, з свічками, що паляться, приховані від вітру по кольорових ліхтариках, по ковпачках з паперу.

Угорі на деревах непокояться й галасують галки, збуджені незвичайним освітленням та гомоном.

Широко відчиненими дверима зашкленого при-сінку поволі посуваються дві багатолюдні густі течії: одна до церкви, друга з церкви. У Києві ж люблять цієї ночі "ходити по церквах".

Натовп вштовхує й мене до цієї ще тільки напів-освітленої церкви з її високим золотим на вишнево-червоному тлі іконостасом.

Через натовп неможливо розгледіти присутніх. І я вирішую йти до Софії. З трудом протовплююся на свіже повітря й поспішаю ліворуч на Володимирську вулицю.

Брамою під невисокою старовинною вежею, на бані якої скрипить од вітру бляшаний янгол, проходжу на величезний цвинтар Софії. Він ущерть випов-

нений людьми. Повз так звану зимову церкву про-стую до самого собору.

До його головного входу пливуть дві великі річ-ки людей: одна разом зі мною від Володимирської вулиці, друга — від Софійського майдану, від баро-кової дзвіниці Мазепиноного будівництва, що біліє там у нічній вишині.

Разом з натовпом вливаюся й я до напівосвіт-леного собору. З невисоких чавунних сходів, що знижуються, мені видно просторонь по середині йо-го, оточену монументальними чотирьохкутними стовпами з старовинними суворими великими виоб-раженнями святих по них.

Вогники лампад на золотих ланцюгах перед іко-нами, відбиваючися в золоті, сріблі, дорогоцінному камінні масивних шат, освітлюють темні обличчя, темні подовгуваті кисті рук.

Передо мною справжнє море голів, яке залило всі закутки собору. А там, поза свічниками з незлі-ченними свічками, з їхніми рухомими жовтими вог-никами, низький позолочений іконостас з знамени-тими срібними царськими воротами — шедевром ук-раїнського мистецтва XVIII віку.

А понад іконостасом, понад віттарем висока-ви-сока, темнозолота мозаїчна, ще Ярославового будів-ництва, так звана "Непорушна стіна" з виображен-ням Божої Матері-Оранти.

І всі кияни знають, що це ж за своє улюблене місто підносить Вона Свої святі руки, що завдяки цій молитві непорушилася стіна продовж століть, а поки стоятиме ця стіна, стоятиме й старовинне українське місто!

Але починають виносити з церкви на подвір'я високі хоругви, прихилиючи їх у дверях, й я з части-ною натовпу опиняюся знову на цвинтарі.

І поволі утворюється й сунеться навколо церкви урочистий похід з численними хоругвами на чолі, з багатолюдним хором у синіх з золотом кунтушах, з духовенством у золотих шатах, у золотих мітрах, а далі безконечні лави вірних...

І коли з правого від мене боку собору показу-ються хоругви, коли голосно вже чути звідти співи, не зник ще поза собором з лівого боку цей довжен-ний похід.

А рухоме сяйво безконечних свічок вихоплює з нічної темряви то такий гарний бароковий митропо-личий дім, то виступи, контрфорси, ніші, барокові вікна мурів собору, то всю велич пишної дзвіниці.

І ось востаннє зупиняється чоло походу перед зачиненими дверима собору. Тільки деякі слова до-літають звідти. І раптом лунають там такі знайомі з давних-давен і водночасно щороку нові, безсмертні слова про перемогу життя над смертю. І несуться вже з Мазепиної дзвіниці найнижчі басові звуки ти-сячепудового дзвону "Мазепи". Супроводить йому його менший брат "Рафаїл" і радісно дзеленькотять численні малі дзвони.

І вже позапалювано всі панікадила в соборі, сяс

стара святиня тисячами тисяч вогнів, співає десь у вишині незримий хор, неначе справді плачуть од щастя херувими, і радісно відповідають вірні на урочисте привітання від вітаря.

Несподівано відчуваю спокійну впевненість, що цієї знаменної ночі все буде добре й що я мушу вийти з Софії.

Протовплююся на цвинтар і прямую попід дзвіницею на Софійський майдан.

Вітер майже усух. Визоріло небо. Тепло.

Урочисто гуде Софія і також во всі дзвони відповідає їй з того боку майдану золотобанний Михайлівський. Чути оксамитні звуки і з нічної темряви праворуч. Мабуть то Володимирський собор.

Посеред майдану, на тлі темного великого незугарного будинку урядових установ, таємниче височіють ледве освітлені знизу бічними ліхтарнями й баский кінь, раптом осаджений на задні ноги могутньою рукою, й велетень їздець з грізно простертою на північ булавою.

Отже куди йти?! Чи до Михайлівського, чи ліворуч до Десятинної?! А Володимирський?! А церкви Фундуклеївської гімназії, колегії Галагана?!

І несподівано чую поза собою кришталевий сміх. І такий знайомий голос закликає мене.

Нарешті!!

Спочатку ми всією компанією повертаємося до Софійського цвинтаря. Алеж там так легко відстати, загубитися серед густого натовпу. І трохи згодом ми тільки вдвох ідемо вже Володимирською вулицею до Андріївської церкви. Неначе ми в якомусь чужому, зачарованому місті. Неначе крім нас навколо нікого немає, ніхто не існує...

В усі дзвони б'є й невеличка дерев'яна дзвіниця на просторому, подібному до сільського, цвинтарі монументальної Десятинної церкви. Ми минаємо її, сходимо трохи вділ біля її цегляної огорожі й раптом зупиняємося, обидва захоплені.

Високо угорі поволі посувається терасою, співаючи, захований від нас високою балюстрадою святковий похід. Нам знизу видно тільки хоругви та сяйво від свічок. А в цьому освітленні, неначе в повітрі, неначе в зазороному небі, висить струнка, ніби з матового срібла вирізьблена церква з її виточеними вежечками навколо головної срібної бані.

— Скоріше туди! — шепоче мені моя супутниця, й ми майже біжимо вгору незліченними чавунними сходами, а з правого боку наші жаркі обличчя голубить подих невидимого Дніпра, неосяжних задніпрянських просторів.

І ми йдемо в цьому поході навколо церкви. Моя супутниця довірливо бере мене за руку. Тримаючися так ми вже в середині яскраво освітленої, легкої, якоїсь прозорої, майже веселої церкви з її криваво-червоним іконостасом, на тлі якого так ефективно сяє золото, з її чудесними малюнками-образами по стінах, з її дзвінким хором.

Потім з тераси ми вдивляємося на перехрещені надолі нитками ліхтарень Подільської вулиці, на освітлені острівці-цвинтарі численних церков, слухаємо дзвонів звідти...

Жовтий щербатий місяць уже висить низько понад містом. При його освітленні ми бачимо понад високу балюстраду безмежні, аж по самісінькі Броварські ліси, дніпрові хвилі. Вогники церкви на Трухановому острові тремтять золотими струменями в воді. І радісно нам почути далекі-далекі дзвони з Микольсько-Слобідської церкви.

Раптом я пригадую найважливіше й, нахилиючися до моєї супутниці, кажу їй стиха: "Христос Воскресе!"

Ніжним, суто вже жіночим рухом, вона обіймає лівою рукою мою шию й наближує свої уста до моїх...

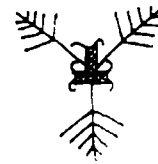
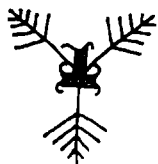
Поволі ми повертаємося. Трьохсвятительською вулицею. Повз Михайлівський монастир. Заходимо на Володимирову гірку. Всі лавки там мокрі від роси. І ніби нерішуче, ніби не хочучи, поволі уходить ніч. Але зараз же усе навколо починає яснішати надзвичайно швидко. І коли ми йдемо Олександрівською вулицею вгору, поруч голого ще Царського саду поза запертими ґратами, навколо нас уже теплий й милий весняний ранок.

На Інститутській вулиці вона сідає на візника й, востаннє посміхнувшись мені, їде додому. Пусто, самотньо стає навколо. Метушаться, галасуючи, галки на тополях біля своїх кубел. Жваво цвіринчать горобці.

Я обертаюся. Надолі передо мною лежить пустий Хрещатик, а поза ним амфітеатром у ранішній млі підноситься любе місто. Запалюються полум'ям вікна вищих поверхів гарних кам'яниць, звернуті на схід. Як жар горить золота баня Софійської дзвіниці. Чистісеньке високе ніжно-блакитне небо...

І раптом понад мою головою, вирисовуючи в повітрі якісь фантастичні візерунки, просвистують від радощів дві перші ластівки. У мене солодко завмирає серце, ніби передчуваючи якесь небувале щастя...

Передрук новелі Гліба Лазеревського надрукованої в двотижневнику "Жінка" ч. 6/7, I. IV. 1939.

ЩО ЗГАДУЄМО В БЕРЕЗНІ-КВІТНІ?

В українському народньому календарі на місяці березень-квітень припадали цікаві свята, які протягом довгих років злилися з християнськими. З давніх-давен побут українського народу був тісно пов'язаний з природою, тому так щиро й весело було вітано повернення весни-життя. Коли з'являлися перші птахи, яких вважали вісниками весни, тоді закликали й зустрічали її спеціальними звичаями.

Колись, приблизно в половині березня, шанували й святкували день Теплого Олексія. В цей день дідусі-пасічники приготувляли й виставляли свої пасіки, щоб "Божі мухи" — бджоли могли розпочати свою працю.

Ціле господарство було приготовлене до зустрічі весни. "Селяни вірили, що весну мусять зустріти в цілковитій готовності господарства (приготовленими до весняних робіт), бо тоді відчує і зрозуміє, чого саме хоче селянин від неї, яких саме дарів жадає. І коли в господарстві підготовлено все, то й успіх буде добрий."*

Отак і ми — сучасні, модерні люди далі піклуємося біля наших господарств — чистимо, миємо й приготуємо до зустрічі весни — до Великодня.

Подаємо деякі цікаві дати, які відзначаємо в березні-квітні:

5-го березня 1950 р. загинув Тарас Чупринка (Роман Шухевич) провідник Української Повстанської Армії (УПА) у боротьбі з советськими вояками в лісі Білогорша недалеко Львова.

*9. березня 1814 р. — † 10. березня 1861. Дві визначні дати — народження і смерть Тараса Григоровича Шевченка. Відомий художник, поет і збудитель української свідомості. Як пише М. Борецький в "Передмові" до книжки "Шлях велетня", життя Шевченка є "...найвищим прикладом самопізнання і безперервного шукання вселюдських правд, приклад найвищої національної ідейності..."

9-го березня 1862 р. — дата народження мистця Миколи Корниловича Пимоненка, родом з Києва. Як маляр українського сільського й міського побуту наприкінці XIX століття, він був один із найулюбленіших мистців на Україні. Найтипівіші твори Пимоненка: "Весілля в Київській губернії", "Свати", "Ворожіння" та інші. На обгортці цього числа "Нашого Життя" подаємо знімку його картини "Київська-квіткарка".

17-го березня 1874 р. народився провідний культурний і громадсько-політичний діяч Закарпаття, греко-католицький священник Августин Волошин. У 1938 році був іменованій прем'єром автономного карпатського-українського уряду. о. Волошина вважають "батьком" українського відродження на Закарпатті.

21-го березня 1886 р. народилася Олена Залізняк, про яку можна більше довідатися в цьому числі на ст. 23

21-го березня 1942 р. померла українська письменниця Ольга Кобилянська, яка почала свою літературну творчість німецькою мовою. Її знайомство з С. Окуневською та Н. Кобринською розбудило національну свідомість і привело її до українського письменства. Написала: "У неділю рано зілля копала", "Земля".

22-го березня 1842 р. народився музичний етнограф, композитор і диригент Микола Вітальєвич Лисенко (на Полтавщині).

22-го березня 1895 р. народився хореограф і популяризатор українського народного танцю Василь Авраменко, що прибувши до США 1926 р. організував ансамблі й школи танців.

29-го березня 1976 р. в Мюнхені померла Мілена Рудницька, одна з ідеологів українського жіночого руху на Західній Україні. Громадська діячка, журналістка, голова Центральної Управи Союзу Українок у Львові. Від 1928 р. до 1935 р. була послом до польського союму, потім делегаткою Української Парляментарної Репрезентації. Виступала з доповідями й петиціями в Лізі Націй, в справах пацифікації Західної України й голоду на Україні.

На жаль, про таких, як М. Рудницьку, щораз більше забуваються, або нецікавляться. Тому заохочуємо жіноцтво взяти участь в т. зв. "Тижні історії жінки", який припадає у місяці березні. У 1982 році за стараннями американських жіночій організацій, Конгрес

США постановив відзначити роллю жінки в американській і світовій історії. Союз Українок Америки вирішив використати цей тиждень, щоб познайомитися нам самим з визначними жінками-українками.

* * *

6-го квітня 1984 р. помер Григорій Трохимович Китастих відомий бандурист, композитор і довголітний диригент Капелі бандуристів ім. Т. Шевченка.

7-го квітня 1876 р. народився Іларіон Свенціцький мистецтвознавець і філолог, котрий зорганізував у Львові Національний Музей і яким керував від 1905 — 1939 рр., переіменований на Львівський Державний Музей Українського Мистецтва, до 1952 р.

13-го квітня 1906 р. на Полтавщині народилася Оксана Іваненко. Дитяча письменниця, написала повість п.з. "Рідні діти" (1951) та біографічну повість про Т. Шевченка "Тарасові шляхи". Крім того, переклала на українську мову казки Андерсена та інших.

26-го квітня 1886 р. померла Глафіра Псьол (по чоловікові Дудін-Борковська) малярка, родом з Полтавщини. Познайомилася з Т. Шевченком в Яготині й намалювала його портрет, який не зберігся. Деякі її портрети з членів родини князя Репніна та інших були помилково приписані Т. Шевченкові.

* Проф. С. Килимник. *Український рік у народніх звичаях. т. III, ст. 262-3.*

ХРИСТОС ВОСКРЕС

Над світом зброї згук несеться,
Пала від крові обрій весь —
Але сьогодні пісня ллється:
— Христос Воскрес! Христос Воскрес!

Скінчилась ніч...

Воскресний дзвін

І блиски свіч

І тиміям

Звіщають нам:

Цей день — цей день великий!...

І луг і гай і ріки

Усе, усе в обнові —

І квітка квітонці в діброві

Вість подає:

Христос Воскрес! Христос Воскрес!

Таємна міць росте в серцях

І лине дух із храму стін

У храм небес:

— О Христе! Христе! О, розп'ятий —

Ти і для нас воскрес!

Радіємо враз —

Вдягаймо білі шати...

Благословім весняний трудів час —

Та йдім, хоч по тернах,

Розпалюймо над прірвою

живі огні!...

Над світом зброї згук несеться,

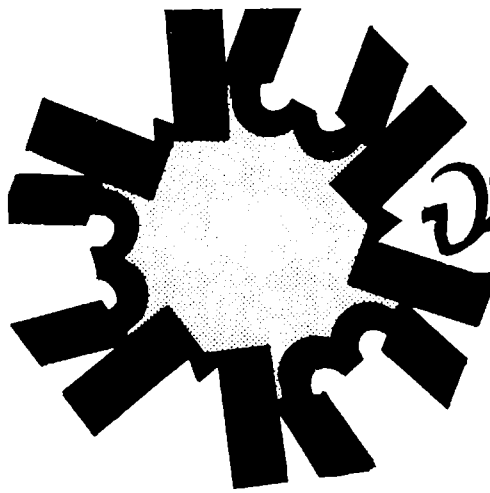
Пала від крові обрій весь —

А ми... ми вірмо... будьмо все готові —

Тоді лунатиме й для нас

ВОСКРЕСНИЙ ДЗВІН!

УЛЯНА КРАВЧЕНКО

КАЛЕЙДОСКОП

Життя

УПОРЯДУВАЛА ХРИСТИНА ГОДІВ-ЮЗИЧ

США

• 1-го березня 1986 р. Корпус Миру, заснований ще за президента Джона Кеннеді, відзначив своє 25-ліття. Протягом його існування вислано 120,000 людей працювати в різних ділянках в 92 країнах. 70-і роки були переходові для Корпусу: зменшилось число охочих, а деякі країни, які приймали представників Корпусу, нарікали, що члени Корпусу занадто вмішувалися у їхню політику. Вже з 1981 року директорка Миру Корпусу є Лорет Міллер Руппі. Під її провідом Корпус віджив і знову стоїть на доброму рівні. Щораз більше жертв приходять від приватної ділянки США, які доповнюють гроші від уряду. Так само, чим раз більше людей старшого віку записуються до Корпусу. За сучасними даними серед 6,000 добровільців Корпусу, 400 мають понад 50 років.

Нью-Мексіко. Джорджя О-Кіфф відома й високооцінена мисткиня померла 5-го березня ц.р. Народилася вона 15-го листопада 1887 р. у Сан Прері, Вісконсин. У 1916 р. мала першу виставку в Нью-Йорку в галерії т.з. "291", власником якої був Алфред Стайглиц, новатор-фотограф, пізніше її чоловік. Це подружжя стало опікунами й промоторами модерного американського мистецтва.

Не зважаючи на те, що прожила майже 22 роки в Нью-Йорку Д. О-Кіфф znana як співець пустелі південно-західної Америки зокрема Нью-Мексіко. Її сильно приваблювала природа пустелі. Тут вона знаходила форми, які вона досліджувала — квіти, черепи тощо та з цього творила щось нове. Мистецтвознавці й критики змагаються інтерпретувати її безпосередній підхід до тематики найчастіше вбачаючи в ньому глибоку символіку і еротіку. Не вважачи на свою старість, Д. О-Кіфф безперервно малювала до самої смерті.

Нью-Йорк. Белла Абдзуг, відома феміністка й активний член американської демократичної партії, яка тричі репрезентувала штат Нью-Йорк у Конгресі, хоче знову кандидувати з повіту Вестчестер, де тепер провадить адвокатську канцелярію.

Філадельфія. Таня Дяків-Оніл авторка книжки "Українські стіби" мала інтерв'ю з американським журналом "Needle Arts", який видає Вишивкарська Гільда Америки. Книжка її дістала позитивні й прихильні рецензії.

Кейп Каневерел. Барбара Морган заступниця учительки в просторі Крісти Макауліф готова до лету. Трагічний вибух Челенджера (28.1.86) не змінив її думки. Вона твердить, що не зважаючи на болочу втрату вірних друзів та глибокого смутку, ми повинні йти вперед і продовжувати нашу місію".

ЄВРОПА

Італія. Прем'єр міністер Беттіно Кроксі й Марісса Беллісарріо, директор Італтел розробили плани для поліпшення статусу працюючих жінок у Італії. Таким чином хочуть прискіпити перехід до рівноправності.

СССР

Советський Союз видав поштову марку з зображенням американської школярки Саманти Смит, яка загинула в летунській катастрофі минулого року.

ЖІНКИ в УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИКОЗНАВСТВІ

На протязі довгих століть питання музикознавчої праці розв'язувалося скрізь у світі доволі просто і — як здавалося — логічно. Музична творчість, тобто композиторська праця була безупинно й стовідсотково ділом чоловічим. Услід за тим втримувалося переконання, що й дослідча праця над тією творчістю мусіла бути в чоловічих руках. Таке становище втримувалося аж до кінця 19-го століття. Зміну у цьому відношенні принесло щойно 20-те століття, доба докорінних, подекуди й революційних інновацій. На полях композиторському і музикознавчому зміна ця проходила з початку тихо й непомітно, аж поки не виросла на всю величину і не стала — сказати б — фактом доконаним.

Почалося з того, що в лавках університетів і консерваторій стали з'являтися тут і там жінки, зацікавлені музикологічними студіями. Згодом журнали й газети, загальні й суто музичні, стали містити статті й рецензії, що виходили з-під жіночих рук. Своім знанням предмету і вмільстю критичної оцінки мистецьких явищ ці писання були на належному рівні. Цей процес проходив одночасно в цілому культурному світі, він позначився і на музичному житті України.

На початку це виявилось в ділянці — можна сказати — нейтральній, тобто на полі музичної фолкльористики. Уже "Перший Вінок", жіночий альманах з 1887 р. подав матеріали з поля фолкльористики С. Окуневської, К. Павлик і О. Франко. Велику увагу надавали справі музичної етнографії Леся Українка. Сама признавалася, що якби у неї було сильніше здоров'я, вона була б вибрала музику за свою професію. Гарно грала на фортепіані й вміла дуже цікаво імпровізувати. Дякуючи старанням Лесі Українки, записано на фонографі чимало старовинних кобзарських дум. До цієї справи вона докладала не тільки зусиль і праці, але й власних коштів. Для записів і дослідів над думами нею було запрошено вченого-етнографа Філарета Колессу, який першу частину своєї праці опублікував 1910 р. під назвою "Мелодії українських народних дум". Леся Українка оцінила це видання дуже високо. У листі до Ф. Колесси вона писала:

Дуже дякую Вам від себе і від імені мого чоловіка за надіслану книжку "Дум". Надзвичайно втішно було мені бачити цю велику працю викінченою і доведеною до ладу Вашим високоосвіченим старанням. Тепер уже справді можна сказати: "Наша пісня, наша дума не вмере, не загине". Честь Вам і дяка за Ваші труди".

(Софія Грица "Ф. М. Колесса", Київ 1962, стор. 41.)

Вихід жінок на ширше поле музичної діяльності відбувався не раз шляхом родинних зв'язків і впливів. Завдяки своєму батькові, композиторові Миколі Лисенкові, його дочка Мар'яна відзначилася не лише як піяністка й концертмайстер, але й керівниця Музично-Драматичної Школи в Києві у роках 1912-1918.

З родинної музичної атмосфери вийшла Стефанія Туркевич-Лукіянович. Батько її, о. Іван Туркевич був любителем музики у найкращому розумінні цього слова. Де б не проживав, диригував церковними хорами, влаштовував музичні вечори, в яких сам брав участь. Його син Лев став визначним диригентом, у роках 1941-1944 музичним керівником оперного театру у Львові, а дочка Ірена виявила себе як концертна й оперна співачка. Стефанія Туркевич почала свої студії у Львові, продовжувала у Відні, а закінчила у Празі. Багато зусиль присвячувала науці гри на фортепіані й композиції. Між її творами опера "Мавка" на основі "Лісової пісні" Лесі Українки, фортепіанові твори, камерні й окрестрові. Проте увесь час цікавили її питання музикознавства, які вона вивчала у Львові, а закінчила в Празі, здобувши звання доктора музикології в Українському Вільному Університеті. Свої музикознавчі вмільності передавала згодом своїм учням у Львівських музичних школах.

На початку 20-го століття в музикознавчих клясах університетів і консерваторій України стали навчатися жінки-студентки. Чимало з них з успіхом закінчували студії і ставали виявляти себе на різних ділянках музикознавства. Уже в 1940-их роках появлялися в пресі й в окремих виданнях праці, статті й рецензії таких музикознавців, як Олена Андреева, Анастасія Довженко, Катерина Майбутова, Галина Тюменева, Тамара Шеффер і Онисія Шреєр-Ткаченко. В наступному десятилітті ці лави значно поширилися.

Праця цих жінок-піонерок не була легкою. Їм довелося проломлювати давнє упередження до діяльності жінок у науці. Ще більше важив ідеологічний фактор, який в умовах советської системи тяжів на всіх працівниках в царині науки й мистецтва. Всупереч прийнятим у цілому науковому світі принципам шукання за правдою і за незаперечними фактами, доводилося не раз іти за наказаними згори вказівками й заборонами. На полі українського музикознавства це значило промовчувати, а в кращому разі применшувати факти і події зв'язані з розвитком церковної музики. Незважаючи на факти треба було оминати імена музик, які були репресовані (Василь Барвінський, Борис Кудрик), або які опинилися на еміграції (Олександр Кошиць, Нестор Городовенко, Володимир Грудин, Микола Фоменко).

Ці труднощі виявилися вже у першій великій праці "Нариси з історії української музики" (Київ 1964), авторами якої були Лідія Архімович, Тетяна Карішева, Тамара Шеффер і Онисія Шреєр-Ткаченко. Їм довелося — напевно з болем — сховати у підрозділі "Хорова музика" таких композиторів, як Дмитро Бортнянський, Максим Березовський, Артем Ведель, тоді, як менше помітні композитори одержали в книжці виключно їм присвячені розділи. Автори мусіли промовчати ім'я Василя Барвінського, незважаючи на те, що його вклад в українську музичну культуру був великий і тривалий. Хоч автори були "без вини винні", згадана праця має в українській музикознавчій літературі безсумнівну вартість. В ній ми знаходимо характеристику музичної культури Київської Русі-України та розділи, присвячені українській народній пісні й професійній музиці до кінця 19 століття. Особливо цінні відомості, про братські школи в Україні, про музичну освіту, про вистави музичного театру тощо. Друга частина в цілому присвячена музиці 20-го століття.

Не менше важливою була "Історія української доживотної музики" (Київ 1969, стор. 587). Це збірна праця кількох авторів: Лідії Архімович, Марії Білинської, Надії Горюхіної, Марії Загайкевич, Катерини Майбурової, Стефанії Павлишин, Лю Пархоменко, Тамари Шеффер та інших. Загальна редакція цієї солідної праці була в руках Онисії Шреєр-Ткаченко, якій належить ще й авторство деяких розділів. В заслугу їй треба вписати також підготування до друку покажчиків нотного видання: "Хрестоматії української доживотної музики" (Київ 1970). Це корисний передусім для музичних шкіл вибір з творів українських композиторів від найдавніших часів аж до початку 20-го століття.

Після успішного виходу на поле загального музикознавства прийшла пора на спеціалізацію, на вивчення і насвітлення окремих періодів у розвитку музики, окремих родів музичного мистецтва й творчості поодиноких композиторів. Статті жінок-музикознавців на згадані теми постійно друкуються в двомісячнику "Музика" і в щорічнику "Українське музикознавство". Окремими книжковими виданнями вийшли праці про життя і творчість таких композиторів, як М. Вербицький, М. Лисенко, К. Стеценко, С. Людкевич, Д. Січинський, С. Воробкевич, Ф. Колесса, М. Вериківський, Б. Лятошинський, Л. Ревуцький, М. Дремлюга, Р. Сімович.

Останнім часом особливе зацікавлення збудила постать і творчість теоретика й композитора 17 стол. Миколи Дилецького. За нього навіть доводилося вести суперечку з деякими авторами, які пробували зменшити його ролі і значення в історії української музики. В. Гошовський та І. Дурнев спільно написали були до журналу "Советская музыка" (1967, ч. 9) статтю, в якій між іншим висунули тезу, що Дилецький був католик і що свої праці писав польською мовою. Комісія музикознавства при Спілці

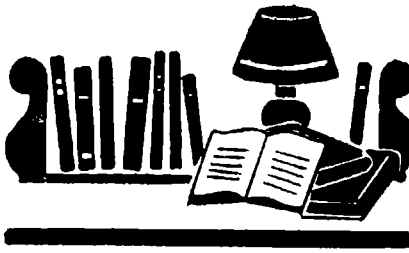
Композиторів України доручила, щоб на згадану статтю виготовили відповідь три музикознавці, Онисія Шреєр-Ткаченко, Катерина Майбурова і Тамара Булат. Їхня належно аргументована відповідь під заголовком "За наукову об'єктивність і принципиальність", з'явилася в журналі "Советская музыка" в числі 8, 1968 р. Цікаво, що редакція журналу на цьому дискусії не закінчила, а в своєму наступному числі віддала останнє слово російському музикознавцеві Ю. Келдишеві. Він старався відкинути деякі твердження згаданих авторок.

Незалежно від цього праця над спадщиною нашого визначного музики не вгавала. 1970 р. вийшло в Києві видання, яке може бути зразком для того роду видань пам'яток культури давноминулих часів. Це фотокопія рукопису трактату Миколи Дилецького "Грамматика музикальна" з 1723 р. Видання підготувала до друку Олександра Цалай-Якименко, додаючи транскрипцію первісного тексту та вичерпну статтю про автора "Граматики" і про різні варіанти цього важливого для всієї східної Європи трактату. У коментарях пояснено усі мало зрозумілі слова. При кінці редакторка видання дала резюме мовами російською, англійською і німецькою. Інше цінне видання це збірник хорових творів Дилецького (Київ 1981) у редакції і з вступним словом Ніни Герасимової-Персидської.

На еміграції жіноча музикознавча праця проявляється постійно в зв'язку з іншими ділянками музичного мистецтва, особливо з піаністичною діяльністю. Піаністка Галина Лагодинська-Залеська, яка вивчала музикологію на віденському університеті (1920-1923), свої статті на музичні теми друкувала в періодичних виданнях, зокрема в журналі "Овид" (Чикаго). Рожа Смеречинська-Шуль студіювала музикознавство у Львові, де її вчителями були А. Хибінський і С. Барбаг. Її праця "Основи музичного мистецтва" (Джерзі-Сіті 1973) помітна тим, що до неї включено нарис історії музики — загальної і української. Піаністка Дарія Гординська-Каранович, поряд з жвавою виконавчою і педагогічною діяльністю, знаходить час для критично-рецензентської праці. Оксана Бризгун-Соколик після студій у Братіславі, Мюнхені й Торонто виявляє себе теж на полі музичної критики. Музично-редакційну і видавничу діяльність провадить Марта Кравців-Барабаш. Її старанням продовжується видання "Українських народних мелодій", приготованих до друку Зіновієм Лиськом. Люба Жук, піаністка-солістка, а одночасно член фортепіанового дуету з братом Іринеем, співпрацює як викладач-музикознавець з Українським Вільним Університетом у Мюнхені. Піаністичну кар'єру зв'язує з музикознавством Юліяна Осінчук. Ступінь доктора музикології вона здобула в Нью-Йорку 1981 р. після завершення докторської дисертації, темою якої була фортепіанова музика Віктора Косенка.

Поданий у цій статті перелік імен і праць за час

Закінчення на ст. 25

Те, що не забувається

Лідія Лугова. "Стежками минулого" (спогади) Видавництво Ю. Середяка, ст. 246, 1984 р.

Колись в одному з своїх віршів поет Богдан Лепкий писав:

Згадаєш — серцю стане легше,
Немов далекі дзвони грають,
Немов давні літа вертають
До мене в гості.

Дуже правдоподібно, що такі думки полонили Лідію Лугову, коли вона писала збірку спогадів. Сама назва цієї 246 сторінкової книжки "Стежками минулого" підказує читачам про що саме авторка вирішила з ними поділитися. Ця збірка, як зазначено в передмові видавця, висловлює її тугу за рідною землею, за молодими роками проведеними в українських селах і містах. Це глибокий і болючий сум за закатованими або передчасно померлими її рідними, пам'ять про яких ніколи не може затьмаритися.

Перед тим, як подати про що саме оповідає авторка "Стежками минулого" — коротко про саму авторку.

Лідія Лугова походить із священничого роду — її дід по матері о. Михайло Олексин був одним із священників — організаторів Брідщими, а батько о. Теодор Столяр був священником в Тернополі й в селі Хмелінка. Вона відома культурно-освітня діячка на рідних землях, яка активно працювала в Т-ві "Просвіта", студентському товаристві "Смолоскип" у Бродах, у Пласті тощо. 1937 року вона одружилася з Ярославом Луговим — активним борцем проти польської окупації, якого заслали до концта-

Що зитати?

бору в Березі-Картузкій. Пізніше, поселившись в Монреалі, Канада, Лугова працювала у декількох українських журналах та газетах.

Перечитуючи сторінки книжки спогадів Л. Лугової, бачимо, що авторка описує міста й села, яких ми ніколи не знали, так майстерно нібито це наша рідна місцевість, наші рідні гаї і ниви. І саме тому мимоволі відчуваєш тугу за нашими рідними селами й полями, де проходило наше дитинство. В цьому розумінні вона нагадує Миколу Понеділка — співця українського поля. Зворушливо змальовує авторка своє село Зарваницю, славнозвісне із своїх прощ та відпустів.

О, моя рідна земле зарваницька, — пише вона, — я тепер знаю, чому мені було тоді там сумно, бо я покинула тебе назавжди, щоб до тебе більше не вернутися... (ст. 15).

А далі:

Коли думками лину в далеку, на рідних землях, Тербовельщину, то перед моїми очима вириває степове село Хмелівка, що лежить на шляху між Струсовим і Букачем. Малою дівчинкою виростала я на широкому тербовельському степу, а степовий вітер колихав не тільки степові трави, квіти й збіжжя, але не раз заколисував мене до сну в садку, навіваючи чудові мрії... (ст. 42).

В книжці чимало зворушливих сторінок про тугу і жаль людини, яка крім батьківщини, втратила також когось із своїх найближчих. Авторка "Стежками минулого" сама зазнала такого горя. Ще в с. Суховолі під час наступу большевиків на Броди в 1944 році загинула під бомбами її мама. А сестра Галина Столяр загинула від руки окупанта, проживши всього 25 років.

Про неї авторка пише особливо докладно, бо справді вона відважно вела боротьбу. Галина була дуже активною людиною. Ще перед закінченням школи стала членом ОУН, а перед кінцевим іспі-

том їй загрозили виключенням із школи за те, що вона збойкотувала "свято" Пілсудського. На університет польські окупанти її не допустили бо в поліційних "рекордах" вона вважалася "неблагонадійна".

З вибухом війни й розвалом Польщі Галя опинилася у Львові й оселилась разом із своєю молодшою сестрою Марійкою. В той час була з ними третя сестра Ліда, авторка цих спогадів. І вона була свідком, як 7-го вересня 1940 року пізньої ночі заарештували сестру Галю. Вона попала в гурт арештованих 59 українських націоналістів, яких потім большевики судили у відомому процесі членів ОУН. Як пише Лугова, Галину несамовито катували на допитах.

З того процесу 42 підсудних було засуджено на розстріл, а решту — в тому числі й Галину, перевезено до бердичівської в'язниці. Коли німці вступили до Бердичева, вони звільнили в'язнів, серед них була також Галина Столяр.

Дуже швидко набравшись сил, Галина знову розпочинає боротьбу — на цей раз проти німецьких окупантів. Від імені ОУН вона навіязала контакт з робітниками, примусово вивезеними до "райху". Тоді ж у Берліні на зв'язковій квартирі вона попала в лабеті гестапо.

Знову почалися для неї страшні катування, — пише Лугова. Але Галина не заламалася, хоч вона передчувала свій кінець... під час знущання кат не міг вирвати... з її уст ніякого слова. Щоб затерти сліди своїх знущань, гестапівці на рушнику повісили її 26-го листопада 1942 року — мовляв, вона сама поповнила самогубство. Але численні в'язні берлінської тюрми ствердили, що це було не самогубство, але звичайне убивство. (ст. 109).

Можна в книжці знайти ще багато інших цікавих і напевно не для всіх відомих фактів. В одному з розділів авторка пише про майже зовсім забутого поета й письменника Ореста Авдіковича, народжен-

Закінчення на ст. 25

ЖИТТЬОВИМ ШЛЯХОМ

Рідне село Сенечолів розкинулось по бойківських горбах широко й далеко, так що до школи дітям дійти ніяк. Тому школи нема. Діти священика о. Юліяна Охримовича вчаться вдома аж до 4-ої класи народної школи. Відтак батько везе їх до міста, кого до Стрия, кого до Львова. У Львові є вже троє синів, два в українській гімназії, а один на теології. Дочку Олену, яку кликали Галею, й наймолодшого сина Остапа до Стрия. Охримовичі — рід старий, священичий — о. Юліян є парохом Сенечола, його батько був парохом Велдіжа, священиками були також дід Юліяна Євстахій і прадід Григорій.

Для 10-річної Галі Стрий 1896 року — страшенно велике місто. Вона ще досі не виїздила з Сенечола, хіба що один раз ще 8-літньою до Львова. Там була на Крайовій виставі, де показували звірів з Карпат, зразки народного мистецтва, зібрані Володимиром Шухевичем, і слухала в театрі Соломію Крушельницьку, але це не зробило на неї такого враження, як електричний трамвай.

Місто Стрий, нова школа й станція у бабці Горалевичевої, зі старого священичого роду Петрушевичів, де перебували діти священиків з околиці — були початком міського життя. Вже не було вороття у сільське затишся Сенечола, хіба що на деякі свята й вакації. Однак враження з дитинства в Сенечолі такі сильні, що вже на схилі віку, на 81-му році життя відтворювалися з пам'яті й клалися на папір цілі довгі тексти пісень, колядок, щедрівок, образи звичаїв і обрядів. Вони залишилися, як "Зразки народні співанок з села Сенечола з кінця XIX століття."

Початок в чужій міській школі не були легкі. Хоча Галя Охримович перевищувала своїх товаришок знанням предметів, проте вони дивилися згори на українку з села. Колись одна з них сказала: "Я внучка повстанця, а ти так як хлопка, бо ти цурка попа зе всі" (*Я внучка повстанця, а ти так як селянка, бо ти дочка попа зі села*). У відповідь на ці слова тиха Галя несподівано піднесла кулак і з усієї сили вдарила ним межі очі товаришці-польку. З тієї пори ніхто не відважувався зачіпати української дівчинки з села, яка виявила вже в дитинстві риси вдачі Охримовичів: лагідність і неспівмірність поведінки у щоденному житті, але твердість характеру і готовість до боротьби в обороні честі своєї і свого народу.

Мовчазна Галя любила вже змалку прислухуватись до розмов старших на громадські й політичні теми, а в домі пані Горалевич була до того часто нагода. Тут приходив її син о. Лев, парох села Угерська, дяч і співробітник Євгена Олесницького, о. Олекса Бобилевич, сотруди́ник на Ланах, Володимир Охримович, найстарший брат Оленки, який працю-

Олена Залізняка

1886-1986

Olena Zalisniak

вав конципієнтом у д-ра Олесницького. У четвер — торговий день у Стрию — приїздили священики та батьки дітей. Атмосфера була напружена, бо в 1897 р. відбувались вибори до Союму, і Стрий був центром виборчої округи й пропаганди. В день виборів поляки мали арештувати брата Володимира тому він мусів сховатися. "Станціонери бабуні" також брали участь у політичній боротьбі. Галя, учениця 4-ої класи, ходила попід будинок Повітової Ради, де відбувались вибори й приглядалася, хто йде голосувати на українських кандидатів, а хто може "схрунути".

У Стрию жила Галя тоді лише три роки, але зв'язок із цим містом не переривався. Затримувалася в ньому, коли відвідувала батьків у Сенечолі (аж до смерті батька в 1908 р.), сестру й швагра о. Реваковича в Болосянці й братів, о. Ростислава в Уричі в Скільщині та о. Богдана в Корчині, а пізніше аж до 1939 р. в Завадові коло Стрия.

Після вакацій 1899 р. виїхала Галя до Львова, де мешкала у о. Демяна Лопатинського.

Мені було тоді 12 літ, і я ходила у Львові до школи — пише про ті часи у статті "Наталія Кобринська у моїх спогадах". Перший раз у житті була я на зборах

якогось товариства. Через те з цікавістю розглядалась по домівці "Клубу Русинок" — довгій, вузькій кімнаті в будинку "Просвіти" з двома чи трьома шафами книжок та довженим столом, накритим зеленим сукном. Ввічливі пані посадили мене під вікном та дали якусь ілюстровану книжку. Перегортаючи "про око" сторінки, тим краще могла я спостерігати "великих", себто коло тридцяти жінок із кіл львівської інтелігенції, що засіли довкруги стола й очікували приходу Кобринської.

Її прізвище не було мені чуже. Якраз того літа під час вакацій у моїх батьків на селі, добираючись до книжок у жовтій ясеневій шафі, в якій дітям не вільно "бушувати", віднайшла я невеличку книжку "Перший вінок"... Із захопленням підлітка взялась я читати цю книжку для дорослих.... Найбільше враження зробили на мене вірші Уляни Кравченко "На новий шлях" і "Дух часу" Кобринської.

По закінченні вищої народньої, т.зв. виділової школи Олена Охримович вступила до гімназії, в якій навчання в тих часах вимагало від дівчини великої наполегливості й впертості. Вона вчилася вдома, з допомогою батька, братів та інструкторів, а потім їздила двічі на рік здавати іспити й тоді перебувала у Львові довгий час. Уже тоді включалася в громадську працю, про яку згадує в статті про Константину Малицьку п.н. "Обов'язок аж до посвяти" у збірці "Виховниця поколінь — Константина Малицька".

Як гімназистка дістала від Кружка Українських Дівчат почесне тоді для мене доручення кольпортувати ту брошуру К. М. "Про жіночий рух" серед учасників пам'ятного університетського Курсу Українознавства. Улаштував його у Львові 1904 р. Михайло Грушевський і Іван Франко для студентів із Придніпрянщини. Замілюючи чуйність царської жандармерії, вони під різними претекстами діставали паспорт на виїзд за границю з їздили до Львова з усіх кінців України. Тоді проф. Федір Вовк закупив у мене кілька примірників брошури й дивувався, що захоплення західно-європейських жінок фемінізмом дійшло й до нас, галицьких українок.

Після матурального іспиту в Українській Академічній гімназії 1905 року, Олена Охримович, на загальне здивування, записалася на університет у Львові, де студіювала мову й літературу. Товаришками студій на філософичному факультеті були Ольга Левкович і Марина Лучаківська. Щоб уможливити собі життя і студії у Львові — стала вона інструкторкою-настоятелькою в дівочому Інституті Руського Педагогічного Т-ва ім. св. Ольги. Не було це легке завдання для молоденької студентки, а при тому вона знаходить час на суспільну працю. У 1908 році "Кружок Українок" (перезвався так із Кружка Українських Дівчат) став видавати місячник "Мета", присвячений змаганням жіноцтва до рівноправності. Його редагувала колега, до якої належала Олена Охримович, Дарія Шухевич і Ірина Січанська. Не маючи потрібної підтримки "Мета" проіснувала всього один рік, але її поява для дальшого розвитку українського жіночого руху мала своє значення. У

1909 р. Кружок Українок і Клуб Русинок злилися в одну "Жіночу Громаду" і О. Охримович стала її організаційною референткою. Працює також в Академічній Громаді, Студентському Союзі, Просвітньому Кружку, Комітеті Української Молоді, який боровся за український університет у Львові. У цій боротьбі замітна є участь О. Охримович; після арештування 116 студентів і проведеної ними голодівки, відбувся процес у Відні, в якому вона виступала, як свідок, і в великій мірі вплинула на вислід процесу. Тоді закладає у Львові Секцію Студенток і є в її провіді.

Громадські зацікавлення ведуть її і до загальних організацій, до "Просвіти", де провадить курси для неписьмених і виїздить із доповідями на села; до Національного Музею, де впорядковує збірку вишивок, а в Етнографічному Збірнику НТШ друкує зібрані на Бойківщині матеріали, звичаї, обряди, пісні.

Про її провідне й безкомпромісове становище в українській справі говорить її участь у делегації українок до маршала союму Станіслава Бадені з домаганням рівних виборчих прав для жінок. Делегація складалася з трьох осіб: провідниці жіноцтва Марії Білецької, діячки Константини Малицької і представниці молодішої генерації, студентки Олени Охримович. Перебіг розмови з могутнім тоді маршалом польського союму переказує Олена Залізняк у цитованій уже статті "Обов'язок аж до посвяти" у збірнику "Виховниця поколінь — Константина Малицька".

По закінченні університетських студій державним іспитом з української мови, О. Охримович працює вчителькою в дівочій гімназії с.с. Василіянок і в учительській семінарії УПТ (Українського Педагогічного Т-ва).

1910 року Олена Охримович вийшла заміж за Миколу Залізняка, громадського й політичного діяча та публіциста. У подружжя було двоє дітей, дочка Олена, тепер заміжня Весоловська, і син Юліан.

У громадській праці Олена Залізняк далі в центрі жіночого руху, побіч Марії Білецької, Константини Малицької, Софії Федорчак, Стефанії Пашкевич, Дарії Старосольської та ін. Її прізвище є між членами Комітету, якого створили ці діячки для здійснення фонду "На потреби України", пов'язаного з надіями на актуалізацію української справи перед Першою світовою війною 1912 р. Підписала й тоді О. Залізняк разом із 8-ми визначними жінками "Відозву до українського жіноцтва".

У 1913 р. Миколу Залізняка у висліді "процесу 101" видалили з границь Австрії як чужинця. Цей розпорядок удалося усунути, і вибух війни перешкодив намірам подружжя, яке хотіло емігрувати до Америки.

У 1914 р. виїхала Олена Залізняк в подорож в Україну з братом Юліаном. У Мелітополі на Кримі відвідала батьків свого чоловіка. Там захопила її війна. Серед великих труднощів через Швецію дісталася до Відня, де прожила аж до 1927 року. Зараз після приїзду розгорнула живу діяльність в "Комітеті

Допомоги Раненим і Полоненим Воякам", який діяв під проводом Олени Левицької, а співпрацювали Ольга Басараб, Марія Дольницька та інші. В часі української державности провела один рік у Гельсінкі, у Фінляндії, де її чоловік був послом Української Народньої Республіки.

Після повороту до Відня включилася до жіночої організації "Український Жіночий Союз", в якому була два роки головою (1920-22), а від 1922-1927 активною членкою, головою в секторі преси й пропаганди та допомоги населенню в краю, що вів допомоги голодуючим в Україні у 20-их роках. Заснувала й провадила Українсько-Німецьку Секцію товариства Українського Жіночого Союзу Олена Залізняка вдержувала зв'язки з австрійськими жіночими організаціями, з Союзом Українок у Львові та Українською Жіночою Національною Радою в Празі. Заснувала Секцію Студенток при студентському товаристві "Січ" у Відні й репрезентувала часто Український Жіночий Союз перед українськими громадськими та чужинецькими чинниками. У 1921 р. відбувся у Відні Конгрес Ліги Миру і Свободи, в якому взяла участь численна українська делегація. Тут постала Українська Секція цієї ліги під головуванням Блянки Баран. У 1923 р. брала Олена Залізняка участь у нараді Ліги Миру і Свободи в Газі, як делегатка Союзу Українок із рідних земель. З приводу трагічної смерті Ольги Басараб 1924 р. зорганізувала Олена Залізняка у Відні протестаційну акцію.

У 1927 р. переїхала до Львова, де дістала становище директорки фахової школи при жіночій кооперативі "Труд", яку поставила на високому рівні. Працювала в Союзі Українок, співпрацювала в кооп. "Українське Народне Мистецтво", з Кружком Ганни Барвінок, з Пластом (у ділянці організації української жіночої ремісничої молоді), була в Редакційній Колегії журналу "Нова Хата".

1927 року відбувся в Завадові біля Стрия, в домі о. Богдана і Анни з Мартинкових Охримовичів з'їзд молоді родини, влаштований Степаном Охримовичем і Оленою Залізняка. У з'їзді взяло участь 26 молодих людей, разом з численною участі старшої гене-

рації. З цих молодих учасників згинули пізніше 10 осіб з рук окупантів, або померли в тюрмах, а 16 (мужчин і жінок) прожили довгі роки у Сибірі, у концентраційних таборах. Степан Охримович, син о. Богдана, діяч ОУН і організатор молоді, помер у 1930 р. по виході з польської тюрми на 27-му році життя. Його наймолодша сестра Лідія засуджена на 25 років каторжних робіт за участь в УПА.

Родинні зв'язки Олени Залізняка, які не переривалися ніколи, заспокоювали її тугу за селом і родиною, але з другого боку були джерелом безперервної журби; все хтось сидів у тюрмі, все комусь загрожувала якась небезпека, з боку котрогоось окупанта Західньої України.

З приходом 2-ої світової війни мусіла Олена Залізняка, як австрійська громадянка, повертатися до Австрії, звідкіля у 1950 р. переїхала до Канади. Тут вступила в члени Організації Українок Канади (ОУК), а з приїздом до Монреалу розвинула широку працю серед місцевих жіночих організацій. У 1956 р. ввійшла до Управи СФУЖО, як референтка зв'язків, а в 1957 р. по смерті Олени Кисілевської стала головою СФУЖО, якою була до своєї смерті у 1969 р.

Упродовж останнього 20-ліття її громадське життя проходило на лінії трикутника Монреаль-Торонто-Філадельфія, між цими трьома центрами українського жіночого руху на еміграції. Як голова СФУЖО Олена Залізняка далі залишилася ревною й великою робітницею і співробітницею пером і ділом кожної конструктивної справи в організаціях, які входили в систему СФУЖО. Ініціюючи і очолюючи численні почини, акції й видання Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, об'єднувала й координувала своєю діяльністю і своєю особою супротивні течії, була духовим і організаційним зв'язковим у різних ділянках нашого організованого життя. Гідно репрезентувала світове українське жіноцтво, на становищі члена Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців, від листопада 1967 року і з посвятою до останніх хвилин життя працювала для українського жіночого руху, будучи сама піонером, співтворцем і невідомою частиною цього руху.

Докінчення із ст. 21: "ЖІНКИ В ... МУЗИКОЗНАВСТВІ"

від початку цього століття по сьогодні в ніякому разі не претендує на вичерпну бібліографічну повноту. Це радше вибрані приклади, які показують, що в царині українського музикознавства жінки посіли

важливе, а на деяких полях навіть домінуюче місце. Їхні праці відзначаються назагал широким знанням предмету, точністю досліду і — понад усе — дбайливістю і замилуванням до вибраної теми.

Докінчення із ст. 22: "ТЕ, ЩО НЕ ЗАБУВАЄТЬСЯ"

ного в селі Сороки, Скалатинського повіту 1877 року.

Цікаві спогади авторки про дуже нелегке особисте життя Ольги Федорівни Франко — дружини Івана Франка, яка змушена була в

нужді доживати віку серед чужого оточення у Львові. "Не бачила я її ніколи з синами, — пише Лугова, — які одружені жили своїм життям. Напевно, якби дочка була тоді з нею, була б подбала про

неї та про її кращий вигляд... Опушена, самотня, ходила по Львову дружина Івана Франка."

Книжка написана цікаво й містить у собі чимало важливих спогадів.

Юліян Мовчан

СПІВПРАЦЯ ШКІЛЬНИХ, ЦЕРКОВНИХ та ГРОМАДСЬКИХ ЧИННИКІВ

Актуна проблема сьогоднішнього та завтрашнього

Доповідь прочитана на панелі влаштованому Світовою Координаційною Виховною Радою на тему: "Сучасні проблеми шкільництва і виховання молоді", в Торонто 2-го листопада 1985.

Стосовно української діаспори питання завтрашнього дня (себто за яких 10-20 років) може майже саме собою розв'язатися кольосальним зменшенням громади. Крива аналіза майбутнього нашого поселення, за доказами соціологів, ворожить поступовий упадок членства в наших громадах, нашому шкільництві та українських церквах. Проте в нашій історії не раз були вже безвихідні ситуації, що виглядали кінцевими для нас, але ми змогли перебороти кризу. Тепер криза ще за порогом, але вона близько, то ж, коли будемо свідомі нашої ситуації, спільними силами зможемо ще подати кладку для майбутнього нашої громади в діаспорі.

Сьогоднішня ситуація

Ми всі знаємо, що число учнів та й навіть українознавчих шкіл маліє. Це дуже часто зумовлене обставинами життя в діаспорі, але багато в цьому й нашої вини. В Україні справа шкільництва є також загрожена, тому на нас падає в тисячу разів більший обов'язок реагувати на сьогоднішнє і діяти для майбутнього.

Школи не є поодиноким прикладом. Вчання до церков майже подібним темпом маліє. Середня генерація та й студентство віддаляються від наших церков. А в Україні — інша справа, і дивні реакції деяких громадян: православні тікають від російщення до католицької церкви, а у Львові українці католики ходять до польської церкви — також, щоб втекти від режимного натиску.

В Україні реакція ясна — це кроки для рятування української душі, не тільки християнської. І коли в діаспорі є навіть приклади відходу від християнства в інші напрямки — шукання свого окремишнього вірування може бути подібним симптомом: намагання рятувати свою українську відбитку на клаптиках своєї душі. Ці приклади екстремні, але вони промовисті. Вони ведуть до питання: *Розділяти чи не розділяти світське від Божого? Національне від релігійного?*

В нашій історії один аспект рятував другий. А в нашій діаспорі ми вже можемо бачити результати відокремлення цих аспектів. Що стається з українськими дітьми без знання своєї культури, і що

стається з українськими церквами — будівлями без українського обличчя?

У нас часто були провідники, що свідомо поєднували свою українськість зі своєю вірою. Це приклади великих: Митр. Липківського, Митр. Шептицького та Патріярха Йосифа. Та є приклади й у інших народів. Активізація Папи в польських проблемах, ставлення їх часто на *перше* місце — рятує сьогоднішню опінію про поляків у світі, як і польське самопочуття. Не дивно, що Польща ще досі не загинула. Її рятує Церква, яка *абсолютно* ідентифікована з її народом.

Наші сьогоднішні проблеми

Ми знаємо, що в наших родинах та наших школах зораз менше число дітей знає українську мову. Це одна справа щось робити в напрямі для поширення і підвищення знання, а друга — рятувати ту групу нашої молоді, що знає мову, але її не радо вживає, дуже часто через непродумані кроки наших інституцій. Часто чуємо нарікання батьків, що в деяких парафіях священники спихають українську мову на другорядне місце: посвідки св. Причастя чи Хрищення бувають в англійській та староцерковній мовах, але не в українській. Підготовлення до Першої Сповіді проваджене також не українською мовою для гурта дітей, які мову знають. А можна ж вести дві окремі групи: для тих, що знають і для тих, що її не знають.

Ось так у світі абсолютної релігійної свободи *ми самі* заводимо не-рідну мову в такий *особистий* аспект життя як релігія, молитва. Мова молитви, мова відправ, мова церковних документів свідчить багато про нашу пошану, наше наставлення до нашої українськості і про нашу меншевартість.

Це також дуже близько пов'язане з намаганням додержувати інтелектуальний рівень наших душпастирів на рівні громади та вірних. Коли ліквідуємо нашу мову, наші обряди, знижуємо рівень проповідей, то, можна запитати, чому мають молоді люди вдержуватись саме при нашій церкві, коли мають географічно ближчі, які їм можуть інтелектуально краще відповідати?

Ще один приклад відсутності спільної допомоги громади і церкви: участь душпастирів у розв'язуванні громадських проблем (правда, що на форумі СКВУ чи УККА ми маємо сильні позитивні приклади), та часто проблеми виховні, проблемами позацер-

ковних шкіл, молодечих організацій є далекі душпастирям, яких радше ангажується до виключно імпрезової співпраці (панахиди, академії, та бенкети). З чиеї б це вини не було — це є факт. Він, може, впливати також з того факту, що діяльність громади та парафії є різна, без малої співпраці з професійними групами, одиницями, коли включається їх тільки до фінансової співдії. Таке віддалення — сепарування *не* скріплює цілої громади, не дає контакту з проблемами наших шкіл, і — остаточно негативно відбивається на числі членства парафії.

Пригадую, говоримо тут про проблеми, про ситуації, практики, які можна змінити, — і тому варто над ними призадуматись.

В ЯКИЙ СПОСІБ МОЖЕМО ДОПОМОГТИ НАШІЙ МОЛОДІ?

1. Для шкільної молоді:

- включити релігійний спів до навчання релігії. Це допоможе молоді брати участь у відправах. Це допоможе запам'ятати тексти й мову — навіть багато років пізніше. Це також додасть емоційне заангажування у відправах в мові їхнього походження.

- хоч раз у місяць мати Службу Божу для молоді з відповідними проповідями, які своїм змістом пов'язані з розумінням сучасного світу.

- виявляти пошану до української мови, вживаючи чистої мови в проповідях і в різних документах-пам'ятках та оголошеннях. (Для тих, що мову знають, мати тексти в українській мові, не тільки церковно-слов'янській);

- намагатись уживати *правильної* мови, напр. відчитуючи прізвища, відмінювати їх так, як українська мова цього вимагає: "відправа за Івана Козака", а не за "Джон Козак". Це допоможе молоді ще й в церкві бачити пошану до мови, та й затвердити її вухом з правильними відмінками.

2. Для дорослої молоді

- Очевидно, не всі душпастирі є добрими промовцями, і не всі доповнюють своє знання; а для молоді треба давати проповіді відповідні до їхнього віку, які можуть бути написані спеціалістами — у збірниках на 2-4 роки, і можуть бути в різних віровизнаннях. Такі проповіді повинні бути написані на засадах поінформованості про сучасний світ, філософію та науку.

- Зазнайти молоді з рухом "Українська Молодь Христові" — акція, що може бути поширювана в доступній, (себто не екстремній формі).

- Різноманітні складники релігійних практик допомагають вірним ідентифікуватись із своєю церквою. Одна з таких практик є співання церковного гимну "Боже Великий". Ця пісня сьогодні не допомагає ідентифікуватись сучасній людині, яка хоче бути активною, а не пасивною ("нам єдність подай"). Скиглінням про нашу недолю ми волі не здобудемо, ані

не виростимо здорового покоління. Тому час змінити зміст гимну. У підготовленні до великої дати нашого 1000-ліття Християнізації України ми заслужили собі також на новий гимн, нову пісню, що буде стимулювати та справді представляти молитву сучасної української людини. Пропонуємо проголосити конкурс на новий гимн (текст і музику).

3. Для дорослих, для батьків

Наставлення дітей та молоді до Церкви, їхня участь у відправах, очевидно, залежить від наставлення батьків. Батьки шкільної та доростаючої молоді це ті, що мають сьогодні між 30 та 50 років життя.

60 до 70% цих батьків це люди з університетською освітою, люди що читають світову пресу та знайомі із сучасними філософічними культурними та іншими напрямками науки. До них *не можна* говорити з підходом, який цілковито критикує сучасний світ і вважає його за пропавший через матеріалізм, деморалізацію і т.п. Кожний період має свої позитиви й негативи. Насвітлюючи сучасне самими негативами проповідник відокремлює, відділяє активну сучасну людину від себе, бо сам себе таким чином сепарує від дійсності, якої не знає. Тому конечним є поширювати звичай інших Церков на цій континенті: що 5-7 років висилають душпастирів хоч на кілька місяців на курси, чи заохочують або й вимагають, щоб вони ходили на університетські курси для доповнення чи усучаснення свого знання: від ділянок українознавства, сучасних подій в Україні, до новинок у ділянках філософії, релігії, психології і т.п. У цім можуть навіть допомогти наші професійні товариства, що могли б такі семінари зорганізувати.

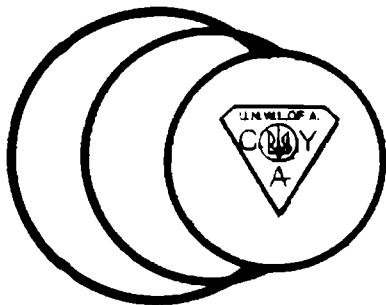
4. Для цілої нашої громади у діяспорі

Для добра нашої сучасної молоді та нашого майбутнього — конечно потрібна *ближча*, співпраця наших Церков, наших душпастирів та їхніх проводів з нашою громадою. Ми знаємо про священників, які відвідують родини, що не посилають дітей до наших шкіл. Ми знаємо священників які бувають на громадських дискусіях молоді. Нам потрібно більше таких душпастирів. Таких, що будуть турбуватись про наші школи, будуть допомагати напр. сучасній акції СКВОР поширювати заклики для вписування нашої молоді до будь-якої української організації та школи. Нам потрібна участь душпастирів у таких акціях, як і заохота Церков включати громадян до важливішої участі в церковних справах (ніж збирання грошей чи направи даху).

Сучасні Західні Церкви це роблять досить успішно, ангажуючи на рівних умовах усіх вірних, не понижуючи жінок (до роблення вареників, чи миття підліг), але бути в парафіяльній управі, наприклад.

Ці приклади подані для того, щоб звернути увагу на те, що не допомагає нашій громаді в діяспорі та її поодиноким чинникам. А коли говоримо сьогодні про шкільну молоді, мусимо відкрито говорити про

Закінчення на ст. 44

ЧЛЕНКА СУА

Беручи до уваги твердження, що *членка* є підставою організації, призадумаймося у цій статті що значить бути членкою Союзу Українок Америки.

Хто може стати членкою СУА? Згідно зі статутом СУА (розділ IV, точка 8) "членкою СУА може стати кожна жінка українського походження, або приналежна до української спільноти..."

Коли ця жінка підписує заяву вступу до СУА, вона зобов'язується:

- а) придержуватися постанов статуту;
- б) працювати для добра відділу і цілої організації;
- в) вплачувати членські вкладки та предплачувати "Наше Життя";
- г) зберігати засади дружньої співпраці, ввічливості й взаємної помочі поміж членками СУА;
- г) вивчати й плекати українську мову.

(статут СУА — *Обов'язки членки: розділ IV, точка 10*).

Своїм вступом у СУА, вона заявляє готовість підтримувати ЦІЛІ СУА та працювати для їх здійснення.

Важливу роль у приєднанні членок та ознайомленні їх із ділянками праці СУА відіграють *організаційні* референтки відділів. Майбутня чи новоприєднана членка повинна знати, що праця СУА здійснюється у різних ділянках:

- *В культурно освітній ділянці СУА веде широку діяльність* — на місцях відділи СУА влаштовують святкові вечори для відзначення видатних громадських постатей, вкладу жінок в історію народу, тощо. СУА проголошує конкурси на історичні та літературні твори та дає грошові нагороди.

- Від 1944 р. СУА видає єдиний у США незалежний український жіночий журнал "Наше Життя". Видавнича діяльність СУА охоплює виховні підручники й господарські книжки, платівки, магнетофонні стрічки для дітей, узорі до вишивання.

- *СУА є засновником Українського Музею в Нью-Йорку.* Музей це джерело інформації про українську історію, культуру і мистецтво не лише для українців і американців, але також для туристів з різних кінців світу, які численно відвідують Нью-Йорк.

- Під опікою *виховної референтури СУА* є світлички для дітей дошкільного віку. При деяких відділах СУА існують лялькові театри, які є під наглядом тієї референтури. З ініціативи виховної референтури видано багато книжечок для дітей, співанники, платівки, стрічки з награними казками та піснями.

- *Суспільна Опіка СУА* працює в різних напрямках. Широко розгорнена стипендійна акція для студентів у Південній Америці та Європі. В цей час СУА має 530 стипендіатів. Опікується бабусями, садочками в Європі, фінансує медичну допомогу хворим дітям і молоді в Південній Америці й Європі. Дає стипендії членам СУА — студентам високих шкіл на студії українознавства.

- *Зв'язки: Союз Українок Америки є:*
  - засновником і складовою організацією Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО)
  - членом Національної Ради Жінок Америки
  - членом Генеральної Федерації Жіночих Клубів.

Відпоручниці СУА беруть участь у Міжнародних Жіночих Конференціях і Конгресах. СУА використовує свої зв'язки з американськими жіночими організаціями й на міжнародньому терені для інформації про історію, культуру і змагання українського народу до самостійності. Інформує про постійне нищення культурних і мистецьких скарбів, русифікацію України та потоптання там людських прав.

(В Канцелярії СУА можна набути інформаційні брошури, коротку історію СУА і статут.)

Далі, організаційна референтка відділу повинна поінформувати нову членку в яких ділянках праці цей відділ, до якого вона вступила, веде діяльність. Коли відділ багато літ працював, повинен виготовити короткий інформаційний листок про свою працю та осяги. Така брошура піднесе престиж відділу в очах нової членки. Вона позитивно та із зрозумінням ставитиметься до праці нашої організації.

За словами почесної голови СУА Лідії Бурачинської (обіжник, листопад 1966 р.):

...коли членка, сповнивши основні вимоги членства, ще й вложить у свою участь чи працю трохи приязні й тепла, коли вона схоче обдарувати жіночий гурт своїм талантом, коли вона дасть якусь

корисну ініціативу — тоді її членство опромінює відділ даром її духа й серця. Це споює гурт тісніше, ніж писані правила. І в співжитті і співпраці таких членок перетоплюються непорозуміння, загладжуються відстані. Така атмосфера відділу впливає й на довкілля.

Приєднання членок до СУА це не тільки обов'язок організаційних референток відділів, це обов'язок кожної членки. Нехай кожна членка СУА, з нагоди 60-ліття Союзу Українок Америки приєднає одну членку або вільну членку до свого відділу, та в цей спосіб скріпить підставу існування нашої організації.

Союз Українок Америки дорожить кожною українською жінкою та старається, щоб кожна стала членкою СУА. Зокрема бере до уваги тих жінок, які живуть далеко від українського середовища. Для таких саме жінок встановлено вільне членство, ста-

тус якого закріплено статутом СУА. Річна вкладка для вільної членки виносить 30.00 дол., що включає передплату журналу "Наше Життя". Вільну членку зголошує до канцелярії СУА відділ або округа, а також кожна жінка, що є зацікавлена стати вільною членкою СУА може звернутися безпосередньо до Канцелярії СУА. Контакт з вільними членками підтримує Екзекутива СУА.

Членство в Союзі Українок Америки — єдиній незалежній українській жіночій організації, викличе у жінки почуття приналежності до української спільноти, а її вкладка допоможе СУА в його важливій та корисній праці.

МАРТА ДАНИЛЮК,
заступниця голови СУА
для організаційних справ

ВІДБУДЕТЬСЯ ДРУГА КОНФЕРЕНЦІЯ

"Українська Жінка у Двох Світах"

З ініціативи Союзу Українок Америки запланована друга конференція п.з. "Українська жінка у двох світах" відбудеться 4-го і 5-го жовтня в Принстоні, Нью-Джерзі в готелі Рамада Інн.

Перед початком конференції в п'ятницю 3-го жовтня намічені окремі майстерні, присвячені зв'язкам і способам збирання фондів для організації. Участь у майстернях буде обмежена до осіб, які заздалегідь зареєструються і відповідно будуть приготовлені за наміченими плянами провідниками.

Гасло другої конференції — "Громада — це ми". Мета її розглянути об'єктивно й фахово теперішній стан української громади із жіночої перспективи й подати практичні розв'язки.

У суботу 4-го жовтня 1986 р. конференція відкривається офіційно загальним панельом, де будуть представлені чотири аспекти життя сучасної української жінки, а саме: 1) родина, 2) українська громада, 3) особисті зацікавлення і 4) праця. Після цього окремі панелі докладніше опрацюють кожну тему. Наприклад, у панелі

"Родина" будуть заторкнуті теми виховання дітей, проблеми підлітків (алькоголізм, випадки самогубства); опіка над старшими віком у родині. Кожний панель розраховується на 2 години, а короткі семінари на теми: розвід, відчуження, опанування ситуацій, які спричинюють тиск і уміння використовувати свої економічні спроможності.

До підготовчого Організаційного комітету входять: Надя Нинка — голова, Зеновія Брожина — заступниця голови, Леся Качмар — скарбник, Люба Никифорок і Оксана Бокало відповідають за зв'язок з готелем; Ольга Лісківська — зв'язки з пресою і реклами, Марія Цісик — україномовна преса, Марта Бачинська — англійськомовна преса.

Програмовий комітет встановляє програму конференції та підбирає відповідних осіб-фахівців у кожній ділянці, щоб брали участь як доповідачі. До цього комітету входять Зеновія Брожина — голова, Ока Грицак, Дора Горбачевська, Ніля Павлик, Тетяна Рожка — члени.

Округи й відділи СУА дістануть обіжники з докладними інформаціями про конференцію.

Вісті з Централі

В неділю, 9-го березня 1986 р. відбулося цілоденне засідання Екзекутиви СУА, яке було присвячене трьом важливим справам — Другій Жіночій Конференції "Українська Жінка у Двох Світах", що відбудеться 3, 4 і 5-го жовтня 1986 р.; відзначенню 10-ліття Українського Музею та підготові пропам'ятної книжки з нагоди 21-ої Конвенції СУА.

На засідання запрошено голову організаційної Комісії Другої Жіночої Конференції "Українська Жінка у Двох Світах" Надю Нинку, яка зreferувала справи пов'язані з підготовою Конференції. Вирішено, що Конференція відбудеться в Принстоні, Н.Дж. в Рамада Інн. Передискутовано програму і намічено доповідачів, склад яких ще не є повний. Докладні інформації про згадану Конференцію будуть подані відділам СУА окремим обіжником.

У засіданні взяла участь Любов Волинець, музейно-мистецька референтка. Обговорено з нею плани підготовки святкувань 10-ліття відкриття Українського Музею. Жовтнєве число "Нашого Життя" буде присвячене цій важливій річниці нашої культурної установи. Появляться також в загальній пресі статті, які розглянуть працю Українського Музею на протязі його 10-літнього існування. Округи і відділи СУА повинні вже почати планувати, як відзначити цей ювілей.

Екзекутива СУА запросила на засідання Ірину

Чайківську, яка погодилася очолити Видавничу Комісію Конвенційної Книжки, і яка має в цій справі досвід. Обговорено докладно всі справи, що стосуються книжки. Відділи й вільні членки одержать в тій справі окремі обіжники.

В неділю, 16-го березня 1986 р. Округа СУА Огайо відбула Окружний З'їзд. Екзекутиву СУА репрезентувала заступниця голови Марія Томоруг. Головою Окружної Управи переобрано Тетяну Сілецьку. З огляду на те, що 21-ша Конвенція СУА відбудеться в травні 1986 р. у Клівленді, заступниця голови СУА М. Томоруг мала зустріч з членами Конвенційного Комітету, який очолила Надія Дейчаківська та поінформувала їх про найважливіші справи, пов'язані з влаштуванням та переведенням Конвенції.

У Конгресі Міжнародної Жіночої Ради, що відбудеться в Лондоні, Англія, від 20-го квітня до 2-го травня 1986 р. візьмуть участь: голова СУА Іванна Рожанковська (член Управи Національної Ради Жінок Америки), заступниця голови СУА для справ зв'язків Марта Богачевська-Хомяк (член Екзекутиви Національної Ради Жінок Америки), вільний член Екзекутиви СУА Ірена Куровицька (представниця СУА у Національній Раді Жінок Америки) і Марта Бачинська, редакторка англомовних сторінок журналу "Наше Життя".

*****

100 ТИСЯЧНИЙ ФОНД ІМ. ОЛЕНИ ЛОТОЦЬКОЇ

з призначенням на працю організації та забезпечення її майбутнього.

В МІСЯЦІ ЛЮТОМУ 1986 р. ВПЛИНУЛО:

63-ий Відділ СУА, Дітройт, Міч.	200.00 дол.
У рубриці "Замість квітів" подяк і побажань	275.00 дол.
Разом:	475.00 дол.
Досі вплинуло:	67,646.00 дол.
Разом:	68,121.00 дол.

В подяку за влаштування прощального вечора, Анна Макух склала пожертву в сумі **200.00 дол.**, а 49-ий Відділ СУА призначив ці гроші на Фонд ім. Олени Лотоцької

Частинний дохід з прощального вечора в сумі **50.00 дол.** жертвує на Фонд ім. Олени Лотоцької. **49-ий Відділ СУА**

В пам'ять недавно померлого чоловіка бл. п. **Андрія Козенка** складаю **25.00 дол.** на Фонд ім. Олени Лотоцької. **Ева Козенко, членка 49-го Відділу СУА**

OUR LIFE

Monthly, published by Ukrainian National Women's League of America

VOL. XLIII

MARCH 1986 APRIL

Marta Baczynsky

TARAS SHEVCHENKO

1814—1861

My thirteenth birthday was now over,
Near where I dwelt, I pastured lambs.
Perhaps it was the bright sun shining,
Perhaps it was something in me, —
I felt so happy, yes, so happy.
I loved the Lord....
They called me to share in their fortune,
But I sat on the little hill
And prayed to God, I have no memory
Of what as a little boy I sought
When I was praying so contented,
Or what a cheerful thought I had.
The Lord's own heaven and the village,
The lambs appeared to be so merry.
The sun just warmed, — it did not bake.

It was not long the sun was warm,
Not long endured the prayer.
It 'gan to bake, it turned bloodred,
And heaven it burned up.
I wondered, as if waked from sleep,
The village turned to black,
God's heaven turned unto dark blue
And lost its golden sheen.
I looked again upon the lambs, —
They were no lambs of mine.
I turned again unto the homes,
There was no home of mine.
For God had nothing given me,
And then my tears welled forth,
Such bitter tears. A little girl
Upon the selfsame road,
Not far away from where I stood,
Was plucking at the hemp.
She came and spoke to me,
She wiped away my bitter tears
And gave to me a kiss.

Again the sun was shining brightly,
Again all things in the wide world
Were mine, the lambs, the fields and forests,
And we were smiling as we drove
Another's lambs to water.

How foolish! Now, when I remember,
My heart weeps sadly and still aches;
Why did the Lord not let me linger
Some time in that dear paradise?
I would have died a simple ploughman,
I would have known naught of the world,
I would ne'er been a fool to others,
Would not have cursed both men and (God).

(English translation — Clarence A. Manning)

*Shevchenko's Childhood. V. Forostetsky
Тарасове дитинство. В. Форостецький*

EASTER IN PODOLIA

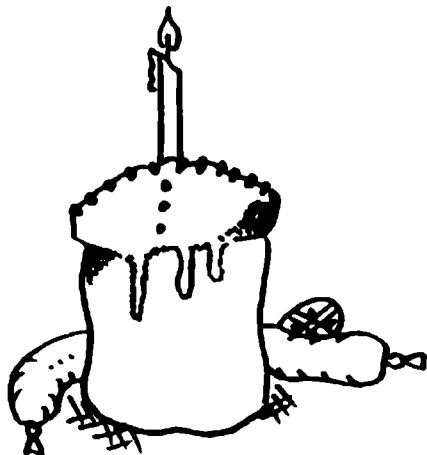
It is the Sunday before Easter. After the liturgy the church empties of people carrying pussy willow branches. They have been blessed and now friends pat each other with these twigs, saying that the holy Day of Christ's Ressurrection is but a week away.

Preparations for the Easter holiday has been in full swing in the village for some time. Everyone participates in the general cleanup around the house, inside and out. The straw wall (zahata) around each house, put up to keep the cold out, is being torn down and "pryspy" or mud benches running alongside the house are repaired. The weather is still nippy, although spring is in the air and, hands become chapped quickly. Yet no one complains.

Young girls are putting finishing touches on their Easter outfits. All during Lent they embroidered new blouses and aprons to match their cherished skirts, richly pleated and kept in clothes chests to be worn only for special occasions. A wealthier householder bought several strings of new beads for a daughter on the verge of marriage, so that she would look special for the holiday. As for the young men, well, they too look forward to wearing new vests for the Easter festivities.

On Holy Thursday, the mistress of the house bakes "pasky" — the Easter bread. Great care is taken with its preparation and baking because if a paska does not rise or cracks and falls apart while baking, then it is believed someone in the family will not live to see the following Easter.

For Easter time the whole house is spotless. The floor has a new coating of yellow clay and the parental bed is covered with a white, bedspread, with pillows so high they almost reach the ceiling. There are flowers everywhere as well as silver and gold winged doves suspended from th ebeams. Everything is in readiness for the big day.

Easter Sunday. The sun has not risen yet, but already a procession of villagers are on their way to church. The men-folk lead the way. Dressed in long, snow white fur coats, with hats on their heads, they are imposing and stately. Young men wear doubly woven white jackets, decorated with red embroidery. These young bucks are also proud of the black hats they wear, because it means they have been to the city. As everywhere, here also there is a difference of opinion between the older and younger generation pertaining to "new fads and fashion."

Women of the village are beautifully and colorfully dressed. Older women wear skirts of richly painted fabric and embroidered aprons. Their jackets are belted with a wide, red sash. Older women cover their heads completely with fine woven material in the traditional manner, while married women use scarves as headcoverings. All clothing is made of purchased fabric except the shirts, which are made of hemp at home.

Women of the village wear rows and rows of beads; the wealthier ones don more strings of thicker beads.

Young girls, those of marriageable age, are especially pampered in the way they are dressed for the Easter holiday. A large scarf is twisted and tied around the girl's forehead, forming a head band effect, with the ends down her back, almost to the floor. The whole head is covered with many colored ribbons. With a flowered-print skirt, a young girl also wears an embroidered shirt, bodice and apron. If it's cold, she may wear a jacket of a dark red or black broadcloth, decorated with woven ribbons.

This colorful and silent procession makes its way to the church. The men carry "pasky" on their shoulders, while women carry baskets filled with a variety of foods such as sausages, bread, salt, Easter eggs, butter, etc., to be blessed.

The services or "Voskresna Utrenia" begin in the church. The elders of the community carry the "Plashchennytsia", a representation, on cloth, of Christ in the grave. Everyone follows with lit candles. It is a beautiful service which represents Christ's three days in the grave and His glorious resurrection.

The children become impatient during the Resurrection Liturgy following the "Utrenia". There has been a lot of ceremony and praying this morning and no food.

At last the services are over. The people assemble in front of the church with the wealth of food they have brought to be blessed. The priest blesses the food, people wish each other good things for the holiday, and everyone goes home.

The head of the household is the first to enter his house. "Chrystos Voskres!" — "Christ is Risen" are his first words. Everyone assembles around the table where the family shares the blessed food. Children gather egg shells and throw them upon the roof. This is to ensure a good chicken crop.

After breakfast, young people gather in front of the church to begin "hailky" — traditional spring dances. The older folks of the community sit by the church and reminisce. The oldest person in the village is a woman

who still remembers the days of *panshuna* (serfdom), but she doesn't want to talk about that too much. Young boys climb to the belfry and ring the church bells until one's ears hurt.

When the sun calls it a day and the early spring wind still has a hint of winter in it, people go home to the warmth of their houses. Only the young continue their singing because they have waited for this holiday for such a long time.

Monday is called "Wet Monday" and every girl is fair game for a good dousing with water. Sometimes girls gang up on boys and then everyone gets wet. There's lots of shouting and screaming and laughing — all in good fun.

On Tuesday, or the third day of the Easter holidays, warm food is cooked. The first two days of Easter, ovens were not lit and food was eaten cold.

Right after church on Tuesday, everyone goes to the cemetery. Families gather around the graves of their loved ones and the priest offers a short service over each. People leave Easter food on the graves in the belief that the dead too want to participate in the festivities. A lot of the food is also given to the village poor.

I remember Easter such as this in my own village in the Podolia region of Ukraine.

(English translation from Ukrainian text. Author unknown.)

ALLA HORSKA — a biographical sketch

Alla Horska

Алла Горська

The name of Alla Horska has been reverently inscribed in the pages of history which document the struggle of the Ukrainian people for self-determination and independence. With equal respect she is remembered and honored as an Ukrainian artist of uncommon promise, though her great potential was brutally terminated.

Alla Horska was born in Leningrad to a russified family on September 18, 1929. Little is known about her childhood and teen years, though the Second World War was a time of hardship and tragedy for her and her parents. The family endured the siege of Leningrad and suffered the death of Alla's brother.

When peace came Alla moved to Kiev with her parents. She attended the Kiev Art Institute, studied painting and there met and married a fellow student Victor Zareckyj. Soon the young couple had a child, a boy whom they called Oles.

Alla loved Kiev and found herself increasingly a part of the intellectual and cultural life of the city. She discovered her Ukrainian heritage, learned the Ukrainian language and became very much aware of the plight of her people. With great enthusiasm and dedication she joined the "60's revolution", the so-called "Shestidesiatnicki".

Using legal methods, young Ukrainian intellectuals — writers, artists, teachers attempted to secure from the Soviet system rights and privileges which the constitution of the U.S.S.R and that of the Ukrainian Soviet Socialist Republic guaranteed them on paper. They worked for the preservation and development of the Ukrainian language, literature and culture and they wanted to better the economic conditions in the Ukraine.

Alla became a staunch supporter and participant of the "60's movement". She was one of the co-founders of the "Club of Creative Youth" which was a central organization for young intellectuals and artists. This group was instrumental in the rebirth of the Ukrainian spirit. Members organized cultural events, singing groups, literary programs. They collected funds to aid fellow artists whose ability to work was being repressed by the government, and for those incarcerated. Club members helped publish and make available literary materials which were forbidden by the Soviets.

Alla's nationalism also found an outlet in her art — her creativity turned to decorative art. In her mosaics and murals, Ukrainian cultural heritage found a new life. With other fellow artists Alla traveled to many cities in the Ukraine working on projects in public buildings, restaurants or housing developments. Her art was infused with traditional colors, themes from legends, history and songs, depicting giants from Ukrainian history. Her work was part of the "monumentalism" art form, which through its grandiose but very definite adherence to color, theme and form identified a nation, a people, their history and culture.

In 1964 Alla Horska was dismissed from the Artist's Cooperative because of her creation of a stained glass window honoring Taras Shevchenko at the Kiev University. The work depicted the poet embracing a wronged Ukraine and in the other hand holding out a book. The inscription above read: "I will glorify these muted serfs; beside them I will leave the word to guard them." The window was destroyed by authorities.

Alla was fascinated by the theater. She sketched costume and stage scenery for various productions, but unfortunately was never able to see any of them. In her private moments she sketched peoples' faces, reflecting their moods, pain and sorrow.

Personally, Alla Horska was an individual of uncommon kindness. She sympathized with people in trouble, she understood them and was always first in line to help in any way she could.

The Soviet authorities took a dim view of the nationalistic rebirth of Ukrainian intellectuals. One by one people were arrested and sentenced in bogus trials to unimaginable torture in labor camps or psychiatric institutions. Formulating and signing protest petitions on behalf of arrested fellow artists became a part of Alla's life. Her public stand in these matters is testimony to her courage and desire for justice. Several times Alla Horska was called in by the secret police for questioning, she was followed and harassed by them.

On November 28, 1970 her murdered body was found in a building where her 70-year old, mentally-ill father-in-law lived. The next day he was found on some

railroad tracks, decapitated. The official version was that he had killed Alla. No one believed it then or now. All the evidence pointed to a sanctioned killing.

Alla Horska was buried on December 7, 1970. On that day her first and last art show was opened for her friends in her studio which was decorated with Ukrainian embroidery and flowers. Her body was denied internment in the cemetery where many great Ukrainian

ALLA HORSKA — A Tribute!

NADIA SVITLYCHNA

When I was questioned during the investigation concerning Vasyl Zacharchenko in 1973 the examiner told me quite frankly that had poet Vasyl Symonenko not died ten years ago, he would be behind bars, together with his sympathizers.

Now, I often think: where would Alla Horska be today had her life not been ended prematurely in 1970? I don't in the least doubt that she would be in prison, where many of her friends are today — Evhen Sverstiuk, Ivan Svitlichnyj, Vjacheslav Chornovil, Mykola Plachotniuk...

Alla Horska was neither a troublemaker nor a terrorist. Neither are the members of the Ukrainian Helsinki Group, yet to this day they are detained in prisons, accused of some imagined, unpardonable crimes. Mykola Horbal, Jaroslav Lesiv, Vasyl Strilciv, the Sichkiv family are labeled as drug addicts, rapists, hooligans, bums. Merely because these honest and decent people, like Alla Horska, would have nothing to do with the environment of opportunism and conformity.

A story is told about two young men, who having heard legendary tales about Alla Horska went to pay their respects at her gravesite, even though they hadn't known her. Meeting each other for the first time, they struck up a conversation and together planted flowers at Alla's grave. They found they had a lot in common and went home fast friends. Today, these young men Myroslav Marynovych and Mykola Matusevych are imprisoned for their part in the fight for human and national rights in the Ukraine..

"Enveloped by the light of the Good Spirit she came among us with the innocence of a neophyte who had suddenly discovered the homeland and the faith of her ancestors. Glory to the artist because for us she was the embodiment of strength, consciousness and possessed of a rare dedication to the welfare of mankind."

(These words were inscribed on the grave of Alla Horska on the day of her funeral, December 7, 1970. The following day the inscription was gone.)

To date the most memorable tribute to the life and art of Alla Horska is in the words of Evhen Sverstiuk, who delivered the eulogy at her wake.

giants such as Lesia Ukrainka are laid to rest. The Soviet authorities juggled the burial dates so as to discourage a crowd from attending. Nevertheless, hundreds of people came to the funeral, saying farewell to an unusual human being - a talented artist, a woman of courage, decency and kindness, an individual of high moral principles, a fighter for justice, a true daughter of Ukraine!

"She lives in all. A person who desires nothing for herself — she cannot be forgotten. Alla IS — she is there when there is trouble, grief or tragedy, she is there with the unfortunate, the homeless. She is always the first to find those in need and to take upon herself the heaviest burden with no fuss or bother. It seems as though fate chose her to be a tower of strength and support for other people."

Mr. Sverstiuk continued to speak about her, —

Alla is a person of quiet dignity, self-assurance and an uncorruptible conscience. She inspires confidence and one can count on her without reservations, perhaps more so than one can count on oneself. She is blessed with that gracious artistic talent which allows her to devote herself unselfishly and completely to others and to matters which she deems important. This is truly a rare combination of duty, strength and understanding.

Alla's radiant face brings with it the reverence of a holiday and her smile and laughter rises above others, as does her impressive physical stature. One can feel that her soul is illuminated with a fanatical dedication and love to everything that is good, honest and decent. She forever searches out that which is worthy of dignity and honor. Her every gesture implies an abhorrence to meanness and greed, traits with which people debase their precious lives and many times drag others into this unholy alliance.

Describing Alla Horska's art, E. Sverstiuk said, *"Apprehensive, uncertain yet almost mature are the children in her paintings, as if they grew in thought, blossoming beneath the wind and sun. There is the portrait of her mother whose eyes mirror her soul as she gazes into the distance. Dovzhenko —worried crease across his forehead, painfully clasps his hands in a portrait sketch. How much suffering and dignity there is in the paintings of women's faces! And today, this studio of mourning becomes an art exhibit and all becomes clear how a garland of thorns fits so well in the wisdom and grief crystalized in each of her self-portraits, so far removed from her photographs*

where a smile was a front for defiance and independence.

E. Sverstiuk described the important years in Alla's life:

"1962-1963. Alla Horská was a member of a group of artists to which she was dedicated. She helped the members by giving her time, financial support and the use of her home as a sanctuary. This was a time for self-discovery, searching for goals in the company of young enthusiasts — artists, writers, directors, — all of them expecting the emergence of true ingenuity amid hopes of a cultural rebirth.

Mr. Sverstiuk concluded his eulogy with these words:

Alla Horská will shine above the light, she will bring joy to the spirit at the mention of her name. She was a rare individual and will remain with us forever.

(The original text by N. Svitylchna in Ukrainian, was loosely translated into English by Marta Baczyński.)

ICW Conference Scheduled

The International Council of Women is scheduled to hold its plenary meeting this year in London, England. With the theme "Women and International Understanding", the ICW is looking forward to a very productive session, with delegates and observers in attendance from all over the world. The conference is planned for April 21 thru May 3, 1986.

How it all began...

Although the International Council of Women was officially formed in 1888, its basic ideas have been growing and gathering momentum since the beginning of the Industrial Revolution. The social ills of the time—slavery, abominable working conditions both for women and children, deprivation of the most elementary legal rights for women and illiteracy — awoke the collective consciousness of women and spurred them to action.

The slavery issue was the catalyst for this movement. In 1840 a number of American men and women sailed for London to attend the World's Anti-Slavery Convention. Among them were two prominent individuals Lucretia Mott and Elizabeth Cady Stanton, known for their public campaign on behalf of women's rights. Unfortunately, or perhaps fortunately for the women's movement, American women delegates to the Convention were barred active participation in the proceedings. This action caused great indignation throughout the civilized world and served as the incentive for women in many countries to organize, publish journals and offer parliamentary petitions on behalf of women's rights.

In 1848 the First Women's Rights Convention was held in Seneca Falls, NY to discuss "social, civil and religious conditions and rights of women."

"We hold these truths to be self evident" that all men and women are created equal: that they are endowed by their Creator with certain inalienable rights... that the history of mankind is a history of repeated injuries and usurpations on the part of man toward woman... To prove this let facts be submitted to a candid world."

(from the Declaration of the Seneca Convention)

Every good enterprise takes time to develop, and the next forty years served that purpose in terms of women's enlightenment in the United States and throughout Europe. The Industrial Revolution called for skilled labor which led to the popularization of both primary and secondary education for men and women. Institutions of higher learning for women were established during that time in England — Queen's College and Bedford College, while in the United States — Mount Holyoke, Elmira and Vassar. In literature, two popular works were reprinted and translated into other languages: John Stuart Mill's *The Subjection of Women* (1868), tracing the English feminist movement and *Women and Socialism* (1879) by German Social-Democratic leader August Babel, concerned with disseminating the feminist ideals among the working class women.

In the 1870's and 1880's women's suffrage became the prime issue for the women's movement. There were, however, still many societies and groups devoted to various social reform causes such as penal reforms, temperance, aid to orphans and widows and the rescue of "fallen women". Some leaders in the women's movement felt that the time had come to coordinate and unite this work on an international basis.

Elizabeth Cady Stanton and Susan B. Anthony did just that with the intention of first organizing an International Women's Suffrage Meeting in cooperation with the National Women's Suffrage Association of the United States. However, at their Annual Convention it was decided to "extend the invitation to all associations of women in the trades, professions and reforms, as well as those advocating political rights".

In March 1888 a meeting was held in Washington DC, the first International Council of Women Conference, which was presided over by Susan B. Anthony. Fifty-three different national organizations of women were represented — 49 delegates hailing from England, France, Denmark, Norway, Finland, India, Canada and the U.S. The Council accepted a proposal put forth by May Wright Sewall, educator and social reformer, to form two permanent bodies — national and international — which would "incalculably increase the world's sum of womanly courage, efficiency and esprit de corps."

At the first Conference discussions concentrated on education, temperance, professions, philanthropies, industries, political conditions and social purity. The Council favored: equal wages to be paid for equal work for both men and women, the opening of all institutions of learning to women and equivalent standards of personal purity and morality for men and women.

"We, women of all Nations, sincerely believing that the best good of humanity will be advanced by greater unity of thought, sympathy and purpose, and that an organized movement of women will best conserve the highest good of the family and the State, do hereby band ourselves in a confederation of workers to further the application of the Golden Rule to society, custom and law: DO UNTO OTHERS AS YE WOULD THAT THEY SHOULD DO UNTO YOU."

(The Preamble to the Constitution of the ICW, 1888. In 1963 the word "workers" was amended to read "women of all races, nations and creeds..")

At that initial Conference of the ICW, the U.S. became the first affiliate Council member with the formation of the National Council of Women of the United States of America. This National Council is the oldest non-sectarian women's voluntary organization in America. It is non-partisan and not for profit. Its membership consists of independent organizations and individuals who support the aims, goals and programs of the NCW/US.

The NCW/US works to educate, promote participation and advancement of women in all spheres of society — social, economic and government. The organization works as a forum to present all sides of an issue before women, so that their decisions may be made with as much knowledge and understanding as possible.

Developing leaders and preparing women for active roles in the community, business, in professions and government, as participants at decision making levels both nationally and internationally, are all part of the

NCW/US scope of activities. To achieve this, the Council participates on a consultative basis with many local, state, national and international committees and organizations, both public and private. NCW/US is a charter member of the United Nations Non-Governmental Organizations (1945).

NCW/US prides itself on being an organization that is not based on a single issue, but represents the diverse views of its membership, tempered by the experience of its long history. Today, the Council speaks for some eighteen million men and women within its ranks.

The Ukrainian National Women's League of America has been a member of the National Council of Women of the United States since the early 1950's. The president of our organization, Iwanna Rozankowsky, is on the Board of Directors of NCW, Marta Bohachevsky-Chomiak, fourth Vice President of UNWLA is a member of the Executive Committee Board of NCW, and Irene Kurowyckyj, member-at-large of the Executive Board of UNWLA, is our organization's representative to the Council. Mrs. Kurowyckyj is also a member of the Council's Hospitality Committee.

The membership of UNWLA in the NCW/US is very important to us as members of our organization, as women and as Ukrainians. We have the opportunity to partake in international meetings, such as the ICW Conference coming up in London, where the chance to present and exchange views and ideas with people from all over the world is unsurpassed. An invaluable education for all, it is also the time to make friends who will respect our work and sympathize with our plight as members of a captive nation.

AN EXHIBIT OF PYSANKY

The Museum's annual exhibit of *pysanky* is scheduled to open on March 8. Over 400 brilliantly decorated Easter eggs from the Museum's collection will be on display.

The tradition of decorating eggs in Ukraine dates back to pre-Christian times and was associated with the coming of spring, a rebirth after the long death of nature in winter. The egg, symbolizing the source of all life, occupied an important place in the ancient rituals. The oldest forms of *pysanky* designs symbolize the entire universe through the representations of the sun, the moon and the stars. Various floral motifs as well as animals are also portrayed.

With the advent of Christianity such symbols as fish, churches and crosses began to appear.

Both types of designs, according to Ukrainian mythology contain magical powers and protect against evil

as well as ensure well being, happiness and wealth. In order to do so, the *pysanka* has to be properly made, that is, according to formula as in any ritual. Thus the design of the Ukrainian *pysanka* has remained structurally unchanged.

In addition to design, color also has important symbolic meaning. Red symbolizes happiness and love, yellow symbolizes prosperity and fertility, green stands for abundance of vegetation and blue influences health. The combination of these colors, along with the various symbolic figures, represents the totality: happiness, love, prosperity, and health.

The Ukrainian Museum is open Wednesday through Sunday, 1-5 p.m. It will be closed on May 4 (Ukrainian Easter). Admission is \$1, seniors and students 50¢, children under 6 free. The Museum's gift shop offers *pysanky* ranging in price from \$6.50 to \$22.00.

NEWS FROM UNWLA HEADQUARTERS

On Sunday March 9, 1986 the UNWLA Executive Board held a meeting to discuss three important topics:

1) The Ukrainian Woman in Two Worlds Conference.

— Nadia Nynka, chairwoman of the Organizing Committee of this conference was invited to report on progress made in its planning. The Ukrainian Woman in Two Worlds Conference is scheduled for October 3-5, 1986 at the Ramada Inn in Princeton, New Jersey. N. Nynka's report and the ensuing discussion centered on the proposed program and selection of panelists, who will be participating. More detailed information will be made available to all UNWLA Branches in the form of a circular.

2) Commemoration of the 10th Anniversary of the Ukrainian Museum in New York.

— Liubow Volynetz — Museum/Arts Committee chairwoman discussed her work at the Ukrainian Museum, and plans that are being made for the 10th Anniversary celebration. As part of this commemoration, the October issue of *Our Life* will be a retrospective of the UM's first ten years.

3) Preparations for the Yearbook of the XXI UNWLA Convention.

Irene Czajkowsky, as in previous years, has consented to head the Convention Yearbook Committee. I.

Czajkowsky spoke at length about the proposed format, advertisements, prices etc. It's not too early for UNWLA Branches and Regional Councils to start gathering material for this yearbook.

FYI

● On March 16, 1986 the UNWLA Ohio Region held its Regional Council Meeting. Maria Tomorug represented the Executive Board. Tetiana Silecky was re-elected as president of the Ohio Regional Council.

In view of the fact that the UNWLA XXI Convention will take place in Cleveland, Ohio in May of 1986, M. Tomorug met with members of the Convention Committee, headed by Nadia Deychaikivsky, to discuss matters concerning the planning of the convention.

● During the upcoming International Council of Women Conference scheduled for April 20 through May 2, 1986 in England the following UNWLA members will participate: UNWLA president and board member of the National Council of Women — Iwanna Rozankowsky; UNWLA vice-president responsible for public relations — Marta Bohachevsky-Chomiak; Executive Board member-at-large — Irina Kurowycky and English language editor of *Our Life* — Marta Baczynsky.

THE LITERARY FUND of LESIA and PETRO KOVALIW

Supporting and maintaining a fund is a prestigious, as well as, a responsible undertaking. In the late 1960's the Ukrainian National Women's League of America was entrusted with this task by Lesia and Petro Kovaliw, whose generous financial grant served as the basis for a new Ukrainian literary fund.

The Lesia and Petro Kovaliw Fund is dedicated to rewarding excellence in literature. In particular, the emphasis is on the best in fiction, in the form of a historical or short story novel based upon a historical theme and on a scholarly work on a historical subject (monograph). Both categories must be based upon some aspect of Ukrainian history.

Literary funds such as the one described here are invaluable because they promote the enlightenment and cultural growth of a nation. We, Ukrainians are in the unfortunate position of having to compile the libraries of our knowledge and creativity without the benefit of government support and far from our native land and sources. Therefore, one marvels at the sensitivity and farsightedness of people such as Lesia and Petro Kovaliw, who understood this problem and did something to remedy it.

Petro and Lesia Kovaliw were born in Ukraine in the late 1890's. They emigrated in 1920 and settled in Geneva, Switzerland where Petro completed his studies in chemical engineering. Both were very active in the Ukrainian community, contributing articles to Ukrainian publications and providing financial aid. To mark the 50th anniversary of their marriage, Petro and Lesia Kovaliw established a fund to support research and encourage the creative spirit of Ukrainian scholars.

The distribution of monetary awards in the Lesia and Petro Kovaliw Fund is based on the results of a Literary Contest. Entries are evaluated by a panel of judges according to the rules of the Contest.

The distinguished panel for the *VII LITERARY CONTEST*, which had as its deadline December 31, 1985, consisted of Professor Jaroslav Pelenskyj — chairman; Professor Zenovia Sochor and Professor Oleh Fedyshyn. In an unanimous decision they chose the following winning entries:

FIRST PRIZE — \$ 1,500

Senyk, Sophia. *WOMEN'S MONASTERIES IN UKRAINE AND BELORUSSIA TO THE PERIOD OF SUPPRESSIONS*. Orientalia Christiana Analecta. No. 222. Rome: Pontificum Institutum Studiorum Orientalium. 1983. 235 pp.

SECOND PRIZE — \$ 1,000 (MANUSCRIPT)

Bohachevsky-Chomiak, Martha. *FEMINISTS DESPITE THEMSELVES: WOMEN IN UKRAINIAN COMMUNITY LIFE 1884-1939*.

SECOND PRIZE — \$1,000

Himka, John-Paul. *SOCIALISM IN GALICIA: THE EMERGENCE OF POLISH SOCIAL DEMOCRACY AND UKRAINIAN RADICALISM (1860-1890)*.

Cambridge, MA: Harvard Ukraina Research Institute, 1983. 244 pp.

The UNWLA offers sincere thanks to the judges for the time and effort given to this project. The organization also extends its congratulations to the winners, wishing them continued success in future endeavors.

HONEY CAKE — BABA STYLE

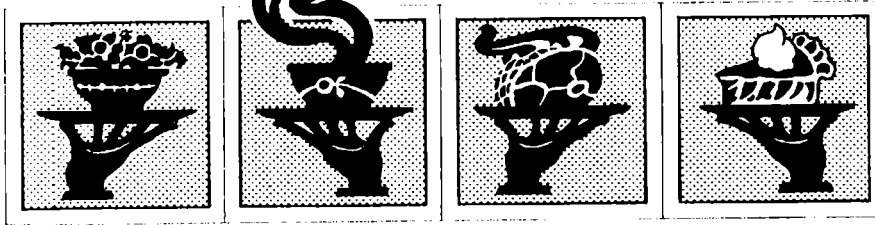
INGREDIENTS

- 6 eggs**
- 1 cup sugar**
- 1/2 teaspoon crushed cloves**
- 1/2 teaspoon cinnamon**
- 1 cup honey**
- 2 tablespoons sour cream**
- 1 tablespoon baking soda**
- 1 tablespoon baking powder**
- 3/4 cup oil**
- 3 cups flour**
- 1 cup chopped nuts — walnuts**

METHOD

1. Separate eggs. Add sugar to egg yolks and beat till mixture becomes light in color. Add honey, cloves and cinnamon and mix.
2. Mix sour cream with baking soda and let stand for 5 minutes.
3. Blend sour cream mixture with egg mixture and add oil.
4. Thoroughly mix flour with baking powder.
5. Beat egg whites till stiff.
6. Alternating, add flour and egg whites to egg yolk mixture.
7. Fold gently. When blended, add nuts.
8. Grease two 9x5 loaf pans. Divide mixture into two pans.
9. Bake for 1 hour at 300 °F, then 1/2 hour at 325 °F. Test cake by pressing top gently with fingertips. If it springs back, the cake is done.

Перед Великодніми Святами у кожній господині з'являється страх перед мішанням паски чи "баби". Дуже часто чоловіки допомагають місити, бо в жінок слабші руки. Але в час прогресу на допомогу приходять т.зв. "Cuisinart" Food Processor. Подаємо приписи на великодні печиво й страви, які випрацювала для цієї модерної машини Ірена Макарушка.

При вживанні Food Processor найважливішим є точне притримання чергування складників.

БАБА

1 1/3 горнятка борошна "Wondra", звичайного борошна трохи менше

1 горнятко молока

1 1/8 гор. цукру

10 жовтків*

3 білки

2 унції дріждів або 2 1/4 конверти сухих (одна конверта дріжджа = 3/5 унції свіжого)

1/4 фунта масла (стопити)

шкурка з 1 цитрини (втерта)

1/3 пачки білих родзинок

Вкласти плястиковий ніж до Food Processor.

1. Пригріти молоко.

2. Приготовити розчин з дріжджа додаючи до нього 1 ложку цукру і 4 ложки теплого молока. Все розтерти й залишити, щоб підросло.

3. Збити жовтки.

4. Збити білки на піну.

5. До збірника Food Processor всипати половину борошна, цукор і трощечки соли й пустити машину в рух.

6. Поволі вливати гріте молоко коли машина в русі.

7. Далі — машина в русі — вливати поволі розпушені дріжджа.

8. Потім вливати збиті жовтки уважаючи, щоб тісто вбирало в собі плин.

9. Додати решту борошна — наперемінку з білками.

10. Поволі вливати розтоплене масло.

11. Всипати терту шкуру з цитрини й родзинки, машина повинна ще й цього вимішати.

Якщо б машина під час процесу розігрілася і стала, вимкнути її, хвилину почекаати й знов пустити машину в рух.

Викласти тісто до миски, щоб підросло до подвійної кількості, тоді дати до добре намашеної форми і залишити, щоб вирісло до майже повної форми. Пекти в розігрій до 375° печі — 30 хвилин, тоді зменшити до 325° і пекти ще 20-25 хвилин. Під час печення коли вже бабка гарно зарум'яниться накрити її брунатним папером.

Такою самою методою можна приготувати тісто на паску і перекладанець.

* Залишені білки можна заморозити, 2-3 місяців.

СИРНА ПАСКА

1/2 фунта (2 пачки) фармерського сиру

1/2 фунта сиру з сметанкою (creamed cheese)

5 на твердо зварених жовтків

1 гор. цукру-мучки

2 ложечки ванілії

2 унції мигдалю (спареного й порізаного в тоненькі паски)

6-7 сушених абрикосів (порізаних в тонкі паски)

4 унції родзинок

Вживати сталевий ніж до Food Processor.

1. Вкласти до збірника спершу фармерський сир і хвилинку сікти.

2. Додати сир з сметанкою, жовтки, цукор і ванілію та сікти, щоб була одноціла маса.

3. Дати масу до миски й додати абрикоси, мигдаль і родзинки й добре все змішати.

4. Миску в 2 кварта завбільшки вистелити льняною, змоченою і добре викрученою серветкою, накласти масу і добре вкрити серветкою. Прикласти тарілкою, притиснути й вставити до холодильника.

МАЙОНЕЗОВО-ХРИНОВА ПІДЛИВА

1 малий корінь хрону посікти в Food Processor (краючи спочатку на малі шматочки)

8-10 на твердо зварених жовтків
3-4 тверді білки (давати тільки при вживанні Food Processor)

1 горнятко квасної сметани

2 повні ложки французької гірчиці

3 ложки цитринового соку

2 ложки води

3-4 ложечки цукру

1. Посічений хрін дати до мисочки й накрити.

2. Не миючи машини, вкласти до збірника жовтки й білки та хвилинку сікти.

3. Коли машина є в русі додати квасну сметану, гірчицю і змішаний з водою і цукром цитриновий сік. Все вимішати добре додаючи хрону до смаку.

МІНІАТЮРНІ РОЖІ

Дуже сподобалися мені мініатюрні рожі, які я бачила в ботанічному саду. Від того часу замучувала мене думка засадити такі рожечки у своєму городі, але чи будуть ті мініатюрки помітні між іншими квітами, чи витримають вологість і горяч ньюйоркського літа, не згадуючи дими й випари, що так погано впливають на рослинність міста.

А взимку — чи витримають холод і сильні вітри? Щоб дізнатися, треба спробувати. З відомої городничої фірми я замовила 7 кущиків мініатюрних рож в різних кольорах. Поки замовлення прийшло, я рішила дещо довідатися про ці рослини. Ось що мені "Гарден рісирч центр" написали:

Городники зробили велику помилку, коли твердили, що це рослина виключно для хатніх вазонків. Навпаки, ця рослина може рости й перебувати взимку надворі. За останні 6-7 років мініатюрні рожі стали дуже популярні.

Давніше вирощували їх лише деякі городники, сьогодні можа їх набути майже у кожного. Ще більшу популярність здобули мініатюрні рожі в 1980 році, коли були прийняті до т. зв. *Nationalwide testing and awards program*. З тих мініатюрок були дві відзначені ступнем *E-excellent*, американської *Rose Society*, біла *Pacesetta* та блідо-жовта *Party Girl*.

Мініатюрні рожі плекаються так само як і великі рожі. Земля на грядці має бути поживною. Влітку потребують вони 5-6 годин соняшного світла. Після дощів на грядках не повинна затримуватись вода.

Підсипати поживу найменше 3 рази: дуже ранньою весною, як тільки покажуться перші пуп'яшки та приблизно 2 місяці перед першим морозом. Є багато різних пожив для рож. (Я даю поживу з числами 5-10-5).

Новозасаджених кущів не треба підживляти аж поки вони не перецвітуть перший раз. Мініатюрки є навіть більше відпорні на зимовий сезон, як їх сестри великі рожі. Вони ростуть низько над землею і зимові вітри їх не ушкоджують. В другій половині листопада (біля Дня Подяки) треба їх підсипати 3-4 цалі землею або листям.

Якої величини є мініатюрні рожі? — Дуже малі. Є кущики, що сягають лише 6-8 цалів, а квітки на них лише на 1/2 цаля. Інші сягають 2-ох стіп і квітки їх на 1 цаль великі.

Найбільше продаються ті, що є на 12 цалів високі та квітнуть від травня до першого морозу. Більшість з них навіть дуже пахучі. Також можна ці рожі вирощувати у вазонку в хаті. Тоді їм потрібно багато південного світла. Надаються до садочків, де нема місця для великих рож. Гарно виглядають на дахах великих будинків, бальконах, тощо.

Треба їх стерегти перед різними напасниками, як павуки, японські жучки та інші. Для скроплювання радять хемічні розчини, що називаються *Ortho Funginer* або *Bunlate*, уважно прочитуючи інструкції. Але також можна скроплювати милом з водою.

Нат.

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ

Христя Навроцька

Часто нарікаємо коли назбирається у нас ціла купа паперів: листів, вирізків, рахунків тощо. Час від часу ми повинні зробити "чистку", але треба знати, що слід затримати.

НІКОЛИ НЕ ВИКИДАТИ:

- Контрактів т.зв. "deeds" за купу дому чи підприємства, а також рахунків на поважні перерібки чи наприви їх.
- Посвідок інвестицій.
- Попередніх податкових зізнань, включно з реалізованими податковим урядом (IRS) чеків. Це потрібне наприклад для виказу життєвого заробітку для Соціального Забезпечення.

ТРЕБА ЗАТРИМАТИ 3 — 5 РОКІВ:

- Посвідки заплачених відсотків від позичок, "charge accounts" і більших закупів.
- Посвідків медичних видатків і медикаментів.
- Страхові поліси, навіть, коли вже не дійсні, у випадку запізненних претенсій.
- Анульовані чеки.

ТРЕБА ЗАТРИМАТИ 1 РІК:

- Посвідки заробітної платні й податкову посвідку від працедавця.

Найкраще закласти малий "архів", за вище згаданою системою, що улегшує шукання потрібних документів.

Великих багатств на еміграцію ми зі собою не привезли. Зате привезли безцінний скарб, нашу багату українську традицію. Вона зігріває нас, вона додає енергії до життя. Коли, стомлені буденщиною, знайдемося в колі приятелів і знайомих та заспіваємо разом пісню, що її співали ще в дитинстві, то зразу стає легше на душі.

Дехто не може, а дехто, може не вміє створити такої атмосфери, щоб хоч на пару годин побувати немов на рідній землі. В Союзі Українок вже віддавна прийнято добрий звичай справляти товариські зустрічі з різних нагод.

19-го березня 1985 р. відбулася "Просфора" 82-го Відділу СУА. На святково прибраному столі лежав колач замаєний колосками жита й горіла воскова свічка. Коли всі членки й гості зайняли місце, голова відділу Іванка Клим привітала присутніх і попросила спільно помолитись.

Поміж споживанням традиційних страв лунали звуки коляд, що їх співали присутні. Кожний нагадував якусь коляду, яка ще не була співана. Згодом почали співати щедрівки. Голоси звучали все більше впевнено, бадьоро. Здавалося, що співає професійний хор, а не випадково зібрані люди. На цьому вечорі Теодора Британ прочитала також оповідання Віри Данець "Цілушка хліба". На закінчення вечора була подана кутя, і знов залунали коляди і почались розмови.

20-го квітня 1985 р. відбулася друга зустріч 82-го Відділу СУА, тим разом "Свячене". На столі пишались прибрані барвінком золотаві паска, а довкола неї лежали мальовничі писанки. Голова привітала гостей, між якими були: колишня редакторка "Нашого Життя" Уляна Любич і редактор дитячого журналу "Веселка" — Володимир Барагура з дружиною, а також давні членки відділу. Святкову програму вела культ-освітня референтка Ірина Іванчишин. Вона привітала присутніх великодушним привітом "Христос Воскрес" і закликала, щоб у цей радісний день ми думками і любов'ю з'єдналися з нашими рідними та добрими знайомими. І. Іванчишин попросила голову поділитися з присутніми свяченим яйцем.

До слова була запрошена колишня редакторка "Нашого Життя" У. Любич, яка розпочала свій виступ спомином "На приходстві у Стриганцях". В цьому споміні описаний побут в селі Стриганці й атмосферу, в якій виховувалась тодішня українська молодь. Незабутнє враження на 12-літню тоді дівчинку Лясю, зробила Великодні відправи. На Утренню всі йшли опівночі при світлі місяця, під стукіт

дерев'яних калаталок. Незабутньою залишилась для неї постать о. В. Левицького — настоятеля в Стриганцях, який провадив обхід довкола церкви. З дзвіниці лунали дзвони, які перекликалися з далекими дзвонами довколишніх сіл.

В другому споміні "Весна" авторка висловила захоплення молоді пластунки красою рідної землі та романтикою пластового життя. Слухаючи її оповідання ми йшли разом з нею стежками й пляями карпатського краю вдихаючи запах весни та згадуючи свою молодість.

Культ-освітня референтка подякувала У. Любич за виступ і сказала, що молода тоді пластунка, Ляся Старосольська, не сподівалась, що її мандрівка замість пляями рідних Карпат, простелиться у далеку тайгу Казахстану. Після цієї точки присутні проспівали великодушні пісні і гаїлки.

Секретарка відділу Л. Стасюк зробила зауваження, що гаїлки ніколи не співали сидячи і потягнула всіх присутніх до спільного хороводу навколо стола. Коли співали "Жучка" попросили декого з гостей бути "жучком". Весело закінчилась зустріч.

Особливою була зустріч нашого відділу 29-го вересня 1985 р. з представницею СФУЖО, яка також є заступницею голови світової жіночої організації "Світовий Рух Матерів" магістром Оленою Процюк.

Вона принесла нам вісті з далекої Кенії, де відбувався Форум жіночих організацій і розказала про успіхи українських жінок на ньому. Будучи членом Об'єднаних Націй, Олена Процюк має змогу подавати петиції, побажання і знайомитися з тими діями, які провадяться в рамках Об'єднаних Націй. Згадуючи попередні жіночі з'їзди, вона підкреслила, як зростає сила жіночого руху, яка задемонструвала себе на останньому з'їзді в Найробі, Кенія.

Після цікавого перебігу цих нарад м'гр. Олена Процюк коротко розказала про поїздку пісками Сагари з виглядом на Кіліманджаро і про чудові вироби тамошнього населення, особливо килими, різьбу і кераміку.

Ще багато питань ставили союзнянки м'гр. Олені Процюк під час перекуски, якою закінчилась зустріч.

Зустріч була дуже корисна, бо вона змусила нас задуматися над багатьма жіночими проблемами в світі й українській громаді.

Акра

ОКРУГА ДІТРОЙТ

10-го грудня Округа Дітройту вшанувала пам'ять Олени Лотоцької. Вечером о год. 7-ій відправилася в церкві св. Йосафата у Воррені заупокійна Служба Божа з панахидою, а описія в церковній залі відбулися сходи присвячені Олені Лотоцькій. Численно зібрані членки й гості прослухали доповіді Голови Округної Управи Оріс Лончини про життя і громадську працю Олени Лотоцької. Найважливіша її заслуга була в тому, що вона в 1925 році брала участь у зорганізованні Союзу Українок Америки, відтак далі віддано працювала для цієї організації та присвятила багато

часу й праці в культурно-громадському житті. "Пам'яті Олени Лотоцької" спогад Люби Волинець відчитала із зрозумінням Марта Шехович. Олена Климишин, яка мала змогу й щастя працювати з О. Лотоцькою в своїй доповіді "Образ, який залишився в моїй пам'яті про Олену Лотоцьку" дуже гарно схарактеризувала людини в особистому житті, як й в праці Союзу Українок.

Сходи закінчено гостинною. Членки довго гуторили згадуючи бл. п. Олену Лотоцьку, бо багато було на залі членок, які мали змогу разом й з нею близько працювати.

Марія Зубаль

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ

Вплатили від 1-го до 28-го лютого 1986:

9,843.75 дол.: Н.Н.

2,000.00 дол.: М. і М. Бойчуки, Спрінгфілд

1,357.00 дол.: Д-р Б. і О. Фараонів, Трентон (через 11-ий Відділ СУА)

1,000.00 дол.: І. і П. Лодинські, Нью Гейвен

500.00 дол.: М. Кучер, Нью-Йорк

405.00 дол.: 38-ий Відділ СУА

301.00 дол.: В пам'ять бл. п. о. крилошанина С. Клепарчука

300.00 дол.: 50-ий Відділ СУА, 70-ий Відділ СУА, Т. Бонтабік, Сиракюз (через 68-ий Відділ СУА); Б. і Т. Винарі, Літльтон (через 38-ий Відділ СУА); А. Скібіцька, Мадісон

250.00 дол.: 19-ий Відділ СУА, Й. Гентош, Філядельфія; Я. Кукіль, Гартфорд (через 93-й Відділ СУА); М. Утриско, Філядельфія; о. М. Шевчук, Гартфорд (через 93-й Відділ СУА); 92-ий Відділ СУА

200.00 дол.: 1-ий Відділ СУА, 45-ий Відділ СУА, Г. Бобиляк, Кліфтон (через 70-ий Відділ СУА); Й. і Я. Галій, Глен Спей (через 62-й Відділ СУА); М. Гординський, Дітройт; А. Дубас, Ірвінгтон (через 28-й Відділ СУА); М. Лозинський, Сан Ситі; І. Лучечко, Джерзі Ситі (через 83-й Відділ СУА); о. Л. і А. Любинські, Нью Бритен; д-р З. і І. Михайлюки, Рочестер; В. Осталяк, Кліфтон (через 83-й Відділ СУА); В. і О. Папіжі, Дітройт; М. Площанський, Берклей; І. Полотнянка, Глендел; М. Пурди, Блумфілд (через 32-й Відділ СУА); д-р Б. і М. Цимбалісті, Джеймзбург (через 65-й Відділ СУА); І. Чайковська, Гартфорд (через 93-й Відділ СУА); д-р В. і Н. Шкільники, Парма

195.00 дол.: Я. і Д. Яворівські, Лейквуд (через 38-ий Відділ СУА)

150.00 дол.: Н. Даниленко, Сомердейл; М. Рудик, Нью Гейвен; М. Стефанів, Натлей (через 70-ий Відділ СУА)

100.00 дол.: 31-ий Відділ СУА, І. Гнинь, Іст Гартфорд (через 93-й Відділ СУА); Н. і Л. Голинські, Матаван (через 4-ий Відділ СУА); А. Гомік, Бріджпорт (через 73-й Відділ СУА); І. Мельник, Бріджпорт (через 73-й Відділ СУА); М. Мосевич, Джерзі Ситі; З. Пашин, Сільвер Спрінг (через 4-ий Відділ СУА); М. Рудик, Нью Гейвен

50.00 дол.: Е. і О. Гаврилюки, Чікаго (через 22-ий Відділ СУА); Л. Шеремета, Чікаго (через 22-ий Відділ СУА)

30.00 дол.: М. Жовнірович, Статен Айленд

25.00 дол.: 14-ий Відділ СУА; Л. і М. Зобнови, Бінгемтон (через 9-ий Відділ СУА); д-р В. Кокорудз, Бінгемтон (через 9-ий Відділ СУА); О. Полянська, Ньюарк (через 86-ий Відділ СУА); А. і С. Фарміга (через 18-ий Відділ СУА)

20.00 дол.: С. і І. Зобнови, Бінгемтон (через 9-ий Відділ СУА); А. Маркович, Пассаїк (через 18-ий і 70-ий Відділи СУА); П. Мельник, Бінгемтон (через 9-ий Відділ СУА); через 28-й Відділ СУА, Ірвінгтон: М. Павловська, Л. Савойка, А. Тиха

10.00 дол.: через 9-й Відділ СУА, Бінгемтон: О. Войтів, С. Евчук, О. Іванейко, З. Іванонько, о. Б. Кін, М. Клачаний, М. Коропей, М. Крайник, Г. Мельник, І. і Х. Чебіняки, М. Чебіняк; через 28-й Відділ СУА, Ірвінгтон: В. Данец, О. Муссаковська, Р. Столярчук, О. Цар, Е. Цяпка

8.00 дол.: 9-ий Відділ СУА

7.00 дол.: О. Мельник, Бінгемтон (через 9-ий Відділ СУА)

5.00 дол.: через 9-й Відділ СУА, Бінгемтон: Д. Бенз, І. Ванковят, В. Василів, д-р О. Василів, В. Гірний, С. Дячук, В. Залуський, В. Іванонько, Д. Кадиляк, Д. Кецман, С. Кокс, Ю. Коротько, О. Курило, П. Опацький, С. Петрущак, П. Сальків, М. Санишин, Ю. Тереля, М. Томсі, Ф. Турко, І. Хамищак, І. Хриник, А. Чебіняк, А. Чебіняк, В. Чебіняк, С. Чебіняк, Д. Юнко, Д. Яремчук; Т. Осідач, Фасер Лаун (через 70-й Відділ СУА)

3.00 дол.: через 9-й Відділ СУА, Бінгемтон: І. Демчук, д-р Р. Добрянський, Д. Клачаний, Х. Ковач, А. Шмирко, Ю. Шутер

2.00 дол.: через 9-й Відділ СУА, Бінгемтон: Р. Бел, А. Дячук, Є. Здеб, І. Іванків, І. Клим, І. Корчинський, А. Мелен, К. Хмилівський, К. Чебіняк, С. Юрків

1.00 дол.: через 9-й Відділ СУА, Бінгемтон: М. Кіт, А. Ковалів, В. Ковалів, А. Коцан, В. Притула, Т. і Е. Рігель, М. Хомищак

Щиро дякуємо,
Таїсса Турянська
скарбник комісії стипендій СУА

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

На свіжу могилу бл. п. **Христини Мизь** склали на Стипендійний Фонд СУА **110.00 дол.** через 28-й Відділ СУА: **20.00 дол.** — Люба Савойка, Анна Тиха, Марія Павловська; **10.00 дол.** — Віра Данец, Ольга Муссаковська, Емілія Цяпка, Ольга Цар, Роман Столярчук

У дванадцять річницю смерті мого дорогого й незабутнього чоловіка складаю **100.00 дол.** на Стипендійний Фонд учнів у Бразилії. **Люба Мосевич**

Замість квітів на могилу бл. п. д-р **Івана Рудавського** складаємо **50.00 дол.** на стипендійну акцію СУА до Бразилії, через 22-й Відділ СУА в Чікаго. **Евген і Ольга Гаврилюки**

ПОДЯКИ

Замість гонорару з різдвяної зустрічі 86-го Відділу СУА складаю **25.00 дол.** на стипендійну акцію СУА. **Одарка Полянська**

Як вияв вдячності 11-му Відділові СУА в Трентоні за участь в похоронних відправах, зложення квітів та пожертв на добродійні цілі, складаємо **1,357.00 дол.** на Стипендійний Фонд СУА в ім'я та пам'ять бл. п. **Людмили Фараонів-Сердюк** для учнів у Бразилії. **д-р Богдан і Ольга Фараонів**

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД

З приводу смерті бл. п. **Михайла Боднара** батька нашої членки Марії Гриневиц, пересилаємо їй та родині вислови глибокого співчуття, а замість квітів на могилу складаємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **25.00 дол. Управа 29-го Відділу СУА в Чикаго**

З приводу смерті бл. п. **Казимири Будз**, мами нашої колишньої членки Ірени Мигаль, пересилаємо їй та цілій родині вислови глибокого співчуття, а замість квітів складаємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **25.00 дол. Управа 29-го Відділу СУА в Чикаго**

В пам'ять незабутнього швагра бл. п. д-ра **Василя Вергуна**, складаю **10.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя". **М. Квас, членка 89-го Відділу СУА**

Замість квітів на свіжу могилу дорогої тети **Ірини Ганушевської** складаю на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **30.00 дол.** через 47-ий Відділ СУА, а родині Покійної висловлюю щирі співчуття. **Наталія Гуран**

Замість квітів на свіжу могилу шкільної товаришки гімназії у Відні бл. п. д-р **Марії Манацької Гук**, складаю **25.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". **Марійка Струмінська Борковська**

З приводу смерті бл. п. **Володимира Дідушака** батька нашої членки У. Рихтицької пересилаємо їй та родині вислови глибокого співчуття, а замість квітів на могилу складаємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **25.00 дол. Управа 29-го Відділу СУА в Чикаго**

У світлу пам'ять дружини й матері бл. п. **Корнелії Залуцької** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" через 102-ий Відділ СУА склали: по **10.00 дол.**: чоловік Михайло Залуцький, дочка Юлія Їжак; **5.00 дол.**: дочка Марія Пипилчак. **Разом 25.00 дол.**

З приводу смерті бл. п. д-ра **Григорія Лозинського**, батька нашої членки Віри Іваницької, пересилаємо їй та родині вислови глибокого співчуття, а замість квітів на могилу складаємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **25.00 дол. Управа 29-го Відділу СУА в Чикаго**

У світлу пам'ять бл. п. проф. **Б. Лончини** складаю **25.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" а пані Ірині висловлюю глибоке співчуття. **Лідія Фіцалович — Нью Гейвен, Конн.**

З приводу смерті бл. п. **Прокопа Матійціва** батька нашої членки Тані Винниченко, пересилаємо їй та родині вислови глибокого співчуття, а замість квітів на могилу складаємо на Пресовий Фонд "Нашого Життя" **25.00 дол. Управа 29-го Відділу СУА в Чикаго**

Замість квітів на свіжу могилу нашої ніколи незабутньої мами **Матрони Новосад Причко**, яка відійшла на вічний спочинок 14-го січня 1986 р. складаємо **20.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". **Анна і Михайло Новосад**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. д-р **Івана Рудавського** складаємо **20.00 дол.** через 22-ий Відділ СУА в Чикаго на Пресовий Фонд "Нашого Життя". Родині висловлюємо глибоке співчуття. **Евген і Ольга Гаврилюки**

В пам'ять бл. п. **Оксани Сімович**, довголітньої членки 43-го Відділу СУА пересилаємо **15.00 дол.** на Пресовий Фонд журналу "Наше Життя". **Управа й членки 43-го Відділу СУА**

Замість квітів на могилу дорогої землячки **Оксани Сімович** на Пресовий Фонд "Нашого Життя" складають по **10.00 дол.**: Марія і Степан Заплатинські та Ярослав Гудзяк. **Разом 20.00 дол.**

В пам'ять моєї найдорожчої матері бл. п. **Ольги Фацієвич** складаю **15.00 дол.** на передплату "Нашого Життя" для "Бабусі". **Марія Харина**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. **Марія Ярошенко**, мами Наді Савчук, складаю **10.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя", а Наді з родиною висловлюю шире співчуття. **Ольга Фостяк**

ПОДЯКА

Анна Качмарська членка 119-го Відділу СУА з вдячності, союзнякам, які привітали їй з днем іменин, жертвує **20.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя"

Докінчення із ст. 27: "СПІВПРАЦЯ ШКІЛЬНИХ ...":

всі чинники, що можуть їй допомогти. Нам усім потрібне спільне планування, послідовна дія у спільній меті.

Важливим для нас усіх є конечність зрозуміти, що мусимо діяти спільно, а не кожна інституція для себе окремо.

Наша Церква не буде українською і не буде існувати без українських людей. Школи українознавства

не виконують своєї ролі без підтримки наших Церков у справі плекання української мови та культури, базованої на християнському світогляді.

Синтеза національного і Божого була нашою силою в минулому. Вона також ще трохи є й сьогодні і такою мусить бути в майбутньому, якщо хочемо щонебудь зробити для цього, щоб було *майбутнє* для наших Церков нашої молоді та нашої громади в діяспорі.

В пам'ять незабутньої членки, 23-й Відділ СУА ім. Ольги Басараб в Дітройті складає **15.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Ділимося з усіма нашими членками сумною вісткою, що 28-го листопада 1985 року відійшла на вічний спочинок наша членка **Катерина Квасніцька** про-

живши 86 років.

Покійна народилась в селі Гринів, повіт Бибрики, Західня Україна. Приїхала до Америки молодою дівчиною, вийшла заміж за Івана Квасніцького. Належала довгі роки до СУА і була жертвенна на всі цілі. Під час похорону Покійну прощала голова відділу

Люба Петрик, Катерина Хомяк і Марія Слупецька.

Спи спокійно дорога союзнячко! Нехай земля Вашингтона буде тобі легкою.

Управа 23-го Відділу СУА

Від Редакції

Редакція не приймає матеріалів не підписаних авторами та застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову.

Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. Редакція не буде містити невічливих образливих для когонебудь висловів. Рукописів не звертаємо. Анонімів не читаємо.

Редакція приймає у вівторок, середу, четвер і п'ятницю від 10 — 1 від 3 — 6. В інших годинах за домовленням: тел: (212) 674-5508. Адміністрація (212) 533-4646.

Адреса: 108 SECOND Ave., New York, N. Y. 10003

"OUR LIFE" Magazine (USPS 414-660) is published monthly — except July & August combined by Ukrainian Women's League of America, Inc. at 108 Second Ave., N.Y. 10003

Subscription in the United States of America \$15.00, half year \$8.00, single copy \$1.50.

COUNTRIES OTHER THAN U.S. (with the exception of South America) may send the subscription in their currency, which will equal the amount of 15.00 American dollars.

ПЕРЕДПЛАТА В США: річна... 15.00 дол. піврічна 8.00 дол. Поодинокє число 1.50 дол.

КРАЇНИ ПОЗА МЕЖАМИ США (за винятком Південної Америки) можуть вплачувати у своїх валютах, в сумі яка дорівнює вартості 15.00 американських доларів.

Printed in U.S.A. by Computoprint Corporation 335 Clifton Ave., Clifton, N.J., 07011

©Copyright 1983 Ukrainian Women's League of America, Inc.

"Second-Class Postage Paid at New York, N.Y and at additional mailing offices" (USPS 414-660)

108 Second Ave. New York, N.Y. 10003

ADDRESS CORRECTION REQUESTED

ISSN 0740-0225

INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBERING

Волинський взір із збірки о. д-ра Юрія Шумовського. Власність Українського Музею в Нью-Йорку. Вишивати D.M.C. нитками: чорними, вишневими ч. 498, жовтими ч. 742. Рисувала Ольга Трачук.

Volynian pattern from the collection of Rev. Dr. Yuriy Shumovs'ky. In the collection of the Ukrainian Museum in New York. Embroider using black and cherry (D.M.C. 498) and yellow (D.M.C. 742) threads. Pattern copied by Olga Tratchuk.